

Wskaźniki monitorowania Programu Polityki Rodzinnej Prezydenta RP

Iga Magda, Agnieszka Kamińska, Monika Potoczna

Warszawa 2014

Instytut Badań Strukturalnych

ul. Rejtana 15 lok. 28

02-516 Warszawa, Polska

e-mail: ibs@ibs.org.pl

www.ibs.org.pl

@ibs_thinktank

T: + 48 22 629 33 82; F: +48 22 355 29 49

ibs
INSTYTUT BADAŃ STRUKTURALNYCH

Spis treści

Wprowadzenie	5
Wykorzystane zbiory danych	6
Zestawienie wskaźników	9
Dzietność w Polsce	12
g0. Współczynnik dzietności	13
d0. Przeciętna kolejność urodzenia dziecka według poziomu wykształcenia matki	15
I. Samodzielność finansowa rodzin	17
I.g1. Mediana dochodu ekwiwalentnego w gospodarstwach domowych z dziećmi	18
I.g2. Struktura gospodarstw domowych z dziećmi według kwintyli dochodu ekwiwalentnego i liczby dzieci w gospodarstwie	21
I.d1. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach domowych z dziećmi	25
I.d2. Stopa ubóstwa w gospodarstwach domowych z dziećmi według wielkości miejscowości	27
I.d3. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach domowych z dziećmi w podziale na województwa	29
II. Samodzielne mieszkanie	32
II.g1. Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi	33
II.d1. Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi na wsi i w mieście	35
II.d2. Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi w podziale na województwa	37
II.g2. Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa z dziećmi	40
II.d3. Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa domowe z dziećmi z na wsi i w mieście	42
II.d4. Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa z dziećmi w podziale na województwa	44
III. Godzenie pracy z obowiązkami domowymi	46
III.1. Czas i organizacja pracy sprzyjające rodzinie	48
III.g1. Odsetek kobiet i mężczyzn nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem	48
III.d1. Odsetek matek i ojców pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem lub inną osobą	51
III.d2. Odsetek matek i ojców, których pracodawca umożliwia pracę w elastycznych godzinach pracy	53
III.d3. Odsetek pracujących rodziców mogących zmieniać godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy i w razie potrzeby wziąć dzień wolnego	55
III.2. Dostępne, wysokiej jakości usługi opieki i edukacji dzieci do 12 lat	57
III.g2. Odsetek dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych	57
III.g3. Odsetek gmin, w których jest żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy	59
III.g4. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	61

III.d4. Liczba instytucji dziennej opieki nad małymi dziećmi (żłobków, klubów dziecięcych i opiekunów dziennych) oraz miejsc w tych instytucjach	63
III.d5. Liczba dzieci korzystających z usług opiekunów dziennych	65
III.d6. Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych	66
III.d7. Odsetek szkół, w których znajdują się świetlice szkolne	68
III.d8. Przeciętne wydatki na przedszkole w przeliczeniu na jedno dziecko	70
III.d9. Przeciętny koszt żłobka	74
III.d10. Przyczyny, dla których rodzice pracujący w niepełnym wymiarze czasu (ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem) nie korzystają z usług instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi	76
III.d11. Czynniki utrudniające korzystanie z formalnej opieki nad dziećmi	78
III.3. Równość w pracy	80
III.g5. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców	80
III.g6. Luka płacowa pomiędzy kobietami, a mężczyznami	85
IV. Dobre rodzicielstwo	86
IV.g1. Odsetek matek i ojców pracujących ponadwymiarowo	87
IV.d1. Podział obowiązków związanych z wychowaniem dziecka: opieka nad dzieckiem w czasie choroby ...	91
V. Dodatkowe wskaźniki	93
V.d1. Chęć posiadania dziecka (pierwszego lub kolejnego) w najbliższych 3-ch latach	93
V.d2. Subiektywnie postrzegane „wiązaną końca z końcem” w gospodarstwach domowych	95

Wprowadzenie

Raport „Dobry klimat dla rodziny”¹ wyraźnie wskazuje, że Polacy mają mniej dzieci, niż chcieliby mieć. Autorzy raportu zauważają, iż niespełnione aspiracje rodzicielskie świadczą o istnieniu poważnych barier, utrudniających zakładanie i rozwój rodziny. Znoszenie tych barier i zmniejszanie ich negatywnych konsekwencji jest jednym z zadań polityki prorodzinnej, która będzie skuteczna, tylko w przypadku celnego ukierunkowania na zwalczanie istniejących przeszkód. Niezbędnym elementem tych działań jest diagnoza sytuacji rodzin oraz identyfikacja obszarów problemowych z punktu widzenia rozwoju rodziny. Sytuacja polskich rodzin ulega jednak dynamicznym zmianom. Przyczyniają się do tego zarówno zmiany zachodzące na rynku pracy, czy zachodzące powoli przemiany kulturowe, jak i efekty stosowanych polityk. Istnieje zatem ciągła potrzeba monitorowania zachodzących zmian, celem odpowiedniego profilowania podejmowanych działań.

Celem niniejszego opracowania jest monitorowanie postępu w obszarach polityki rodzinnej zdefiniowanych w programie polityki rodzinnej Prezydenta RP „Dobry Klimat dla Rodziny”. Przy projektowaniu wskaźników przedstawionych w raporcie skupiono się przede wszystkim na osobach w wieku tworzenia i rozwoju rodziny. Podobnie, jak w programie „Dobry klimat dla rodziny”, niniejszy raport koncentruje się na sytuacji rodzin z dziećmi w wieku poniżej 12 lat i odnosi się do sytuacji w roku 2014. Zaprezentowane wskaźniki są zgodne z obszarami polityki rodzinnej zdefiniowanymi w programie „Dobry klimat dla rodziny” i dotyczą różnych wymiarów życia rodzinnego i zawodowego, pozostających w związku z decyzją o dzietności. Należą do nich między innymi sytuacja materialna i mieszkaniowa, ale również kwestie związane z aktywnością zawodową rodziców. Tematem, który uznano za niezwykle istotny jest jakość i dostępność usług opieki nad dziećmi, które nie pozostają bez znaczenia tak dla decyzji rodziców o powiększeniu rodziny, jak i dla aktywności zawodowej matek. Stosunkowo dużo uwagi poświęcono w niniejszym raporcie także kwestii równości płci, nie tylko z perspektywy rynku pracy, ale również z punktu widzenia podziału obowiązków związanych z opieką nad dziećmi pomiędzy oboje rodziców.

¹ „DOBRY KLIMAT DLA RODZINY”, raport powstały w ramach Programu Polityki Rodzinnej Prezydenta RP „Dobry Klimat dla Rodziny”, Warszawa 2013, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Wykorzystane zbiory danych

Wskaźniki zaprojektowane na potrzeby niniejszego opracowania obrazują wiele zagadnień pozostających w związku z podejmowaniem przez młodych Polaków decyzji o posiadaniu potomstwa. Ze względu na wieloaspektowość problemu, do konstrukcji wskaźników wykorzystano dane z wielu źródeł. Większość wykorzystanych zbiorów to dane jednostkowe pochodzące z badań ankietowych. Poniżej opisano najważniejsze z nich.

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności jest badaniem ankietowym, przeprowadzanym raz na kwartał. Badanie umożliwia wszechstronną analizę rynku pracy, w szczególności strony podażowej, ponieważ dostarcza wiarygodnych danych dotyczących zasobów rynku pracy oraz i bardziej szczegółowych dostępnych w wielu przekrojach (podział względem płci, wieku, regionu etc.). Dane dla Polski dostępne są od 1992 roku i mimo pewnych zmian metodologicznych, stanowią podstawowe źródło informacji o sytuacji na rynku pracy.

Do głównych zalet BAEL (z punktu widzenia projektu „Dobry klimat dla rodziny”) zaliczyć można:

- dużą próbę badawczą (zwiększoną w 2010 r.);
- kompletną informację o podstawowych charakterystykach sytuacji na rynku pracy;
- informacje o gospodarstwach domowych i jego członkach (w tym o dzieciach);
- dostępność danych nieobecnych w innych źródłach;
- uwzględnienie w badaniu osób pracujących niezależnie od formy umowy, a także osób pracujących w szarej strefie oraz w małych przedsiębiorstwach i samozatrudnionych;
- zgodność metodologii z europejskim badaniem *Labour Force Survey*.

Głównymi wadami BAEL są:

- forma badania ankietowego, która ogranicza możliwość wnioskowania dla małych populacji i skutkuje brakiem reprezentatywności badania poniżej poziomu województw;
- niska wiarygodność danych o wynagrodzeniach (ankieta umożliwia nieudzielenie odpowiedzi na pytanie, co dotyczy około 1/3 zatrudnionych, a w szczególności osób lepiej zarabiających; podawane zaokrąglenie i/lub zaniżane kwoty wynagrodzeń);
- brak informacji o czynnikach nieekonomicznych, takich jak sytuacja życiowa respondentów, stan zdrowia etc.;
- dane są wrażliwe na dobór wag zmienianych po spisach powszechnych.

Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych (BBGD)

Badanie uwzględnia informacje takie jak: cechy społeczno-demograficzne osób w gospodarstwie domowym, poziom miesięcznych dochodów i wydatków, sytuacja mieszkaniowa, czy wyposażenie w niektóre przedmioty trwałego użytkowania.

Główne zalety BBGD (z punktu widzenia projektu „Dobry klimat dla rodziny”) to:

- duża próba badawcza;
- informacje o gospodarstwach domowych i jego członkach (w tym o dzieciach);
- dostępność szczegółowych danych dotyczących finansów gospodarstw domowych umożliwiających ocenę sytuacji finansowej jego członków (np. dochód gospodarstwa domowego ze wszystkich źródeł);

- dostępność informacji na temat stanu mieszkania zajmowanego przez gospodarstwo domowe.

Głównymi wadami BBGD są:

- podobnie jak w przypadku BAEL, forma badania BBGD ogranicza możliwość wnioskowania dla małych populacji i skutkuje brakiem reprezentatywności badania poniżej poziomu województw;
- dane są wrażliwe na dobór wag zmienianych po spisach powszechnych.

Badanie Struktury Wynagrodzeń (BSW)

Badanie Struktury Wynagrodzeń stanowi najpełniejsze źródło danych o rozkładzie jednostkowych wynagrodzeń. Realizowane jest co dwa lata (ostatni dostępny zbiór: 2012 r.) na reprezentatywnej próbie przedsiębiorstw. Dane pochodzące z badania BSW pozwalają na analizę zróżnicowania poziomu wynagrodzeń i ich struktury według cech osób pracujących takich jak płeć, wiek, poziom wykształcenia, staż pracy, wykonywany zawód oraz cech charakteryzujących zakłady pracy tych osób, a więc: rodzaj działalności, sektor własności, wielkość zakładu i położenie geograficzne. W badaniu biorą udział podmioty, w których liczba pracujących wynosi powyżej 9 osób, przez co wyniki są reprezentatywne dla populacji ponad 7 mln zatrudnionych (tj. pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych).

Z punktu widzenia oceny realizacji programu „Dobry klimat dla rodziny”, do głównych zalet badania BSW można zaliczyć:

- przeprowadzanie badania na podstawie sprawozdań, dzięki czemu wyniki są bardzo precyzyjne;
- szczegółowość danych o wynagrodzeniach brutto, ujmujących wynagrodzenia osobowe (w tym m.in. wynagrodzenie zasadnicze, za pracę w godzinach nadliczbowych, dodatki funkcyjne czy za staż pracy) i honoraria wypłacone pracownikom własnym na podstawie umowy o pracę.
- zgodność metodologii z Europejskim Badaniem Struktury Zatrudnionych.

Diagnoza Społeczna (DS)

Diagnoza Społeczna jest największym w kraju badaniem warunków i jakości życia mieszkańców Polski. Badanie uwzględnia wiele ważnych aspektów życia poszczególnych gospodarstw domowych i ich członków. Ankietowani udzielają informacji dotyczących zarówno kwestii ekonomicznych (np. dochodu, zasobności materialnej, oszczędności, kredytów), jak i pozaekonomicznych (np. edukacji, zdrowia, dobrostanu psychicznego, stylu życia, uczestnictwa w kulturze, korzystania z nowoczesnych technologii komunikacyjnych). Badanie realizowane jest raz na dwa lata. Pierwsze zrealizowano w 2000 roku, drugie w 2003, a kolejne w latach 2005-2013 w dwuletnich odstępach czasu.

Z punktu widzenia oceny realizacji programu „Dobry Klimat dla Rodziny”, do głównych zalet Diagnozy Społecznej można zaliczyć:

- szeroki zakres informacji niedostępnych w innych źródłach, szczególnie dotyczących aspektów niematerialnych – jakości i zadowolenia z życia, dostępu do usług publicznych, poglądów etc.;
- dostępność informacji o składzie gospodarstw domowych, w tym o dzieciach w gospodarstwach;

- panelową formę danych.

Bank Danych Lokalnych (BDL GUS)

Bank Danych Lokalnych to ogólnodostępny (<http://www.stat.gov.pl/bdl/>) zbiór danych gromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny. Dane dotyczą sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanu środowiska, i są dostępne na poziomie województw, a w niektórych przypadkach na poziomie powiatów i gmin.

Europejskie Badanie Jakości Życia (EQLS - European Quality of Life Surveys)

Europejskie Badanie Jakości Życia jest badaniem ankietowym, odbywającym się co cztery lata (ostatnie w 2011 roku) we wszystkich krajach Unii Europejskiej i w krajach kandydujących do UE. EQLS porusza zagadnienia takie jak sytuacja na rynku pracy, edukacja, sytuacja mieszkaniowa, rodzinna, równowaga pomiędzy życiem zawodowym a osobistym, zadowolenie z życia i subiektywnie postrzegana jakość życia. Z punktu widzenia oceny realizacji projektu „Dobry klimat dla rodziny”, niewątpliwą zaletą tego badania są szczegółowe informacje na temat struktury gospodarstwa domowego. Co więcej, EQLS dotyka tematów rzadko poruszanych w podobnych badaniach takich, jak elastyczność zatrudnienia, czy jakość formalnej opieki nad dziećmi.

Generations and Gender Survey (GGS)

GGS to panelowe badanie osób w wieku od 18 do 79 lat w 19 krajach świata. W większości krajów badanie jest powtarzane co 3 lata. W Polsce pierwszy raz przeprowadzono je w 2011 roku. Badanie stanowi bogate źródło informacji na wiele tematów związanych z życiem prywatnym i zawodowym ludności - od szczegółów dotyczących aktywności zawodowej, przez życie rodzinne, po opinie ludności dotyczące wielu kwestii kulturowych i światopoglądowych. Z punktu widzenia oceny realizacji projektu „Dobry Klimat dla Rodziny”, cenne okazały się przede wszystkim informacje dotyczące planów prokreacyjnych Polaków oraz elastycznych form zatrudnienia oferowanych młodym rodzicom.

Zestawienie wskaźników

Poniżej zestawiono wszystkie wskaźniki opisane w niniejszym opracowaniu. Wskaźniki podzielono i uporządkowano według dwóch podstawowych kryteriów: po pierwsze, zgodnie z obszarem programu „Dobry klimat dla rodziny”, którego dotyczą; po drugie, zgodnie z ich znaczeniem w monitoringu warunków życia rodzin. Wskaźniki zostały podzielone na główne (10) i dodatkowe (13). O ile te pierwsze dają podstawowy obraz sytuacji polskich rodzin, tak wskaźniki dodatkowe uszczegółwiają tę diagnozę. Wielokrotnie wskaźnik dodatkowy różni się od wskaźnika głównego poziomem agregacji (np. jest przedstawiony na poziomie województw lub w rozbiciu na klasy wielkości miejscowości). Wskaźniki główne (kolumna „Klasa wskaźnika”) oznaczono literą „g” w numeracji wskaźników; wskaźniki dodatkowe analogicznie - literą „d”.

Za najważniejszy wskaźnik uznano współczynnik dzietności (wskaźnik g0). Jest to miara niezwykle istotna z punktu widzenia polityki prorodzinnej. Głównym kryterium doboru pozostałych wskaźników było ich potencjalne znaczenie dla warunków życia rodzin które to warunki pozostają w związku z decyzją o powiększeniu rodziny.

Oznaczenie	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Klasa wskaźnika
g0	Współczynnik dzietności	BDL GUS	wskaźnik główny
d0	Przeciętna kolejność urodzenia dziecka według poziomu wykształcenia matki	GUS	wskaźnik dodatkowy
I. Samodzielność finansowa rodzin			
I.g1.	Mediana dochodu ekwiwalentnego w gospodarstwach domowych z dziećmi	BBGD	wskaźniki główne
I.g2.	Struktura gospodarstw domowych z dziećmi według kwintyli dochodu ekwiwalentnego i liczby dzieci w gospodarstwie	BBGD	
I.d1.	Stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi	BBGD	wskaźniki dodatkowe
I.d2.	Stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi według wielkości miejscowości	BBGD	
I.d3.	Stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi w podziale na województwa	BBGD	
II. Samodzielne mieszkanie			
II.g1.	Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi	BBGD	wskaźniki główne
II.g2.	Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa z dziećmi	BBGD	

II.d1.	Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi na wsi i w mieście	BBGD	wskaźniki dodatkowe
II.d2.	Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi w podziale na województwa	BBGD	
II.d3.	Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa z dziećmi z dziećmi na wsi i w mieście	BBGD	
II.d4.	Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa z dziećmi z dziećmi w podziale na województw	BBGD	
III. Godzenie pracy z obowiązkami domowymi:			
III.1 Czas i organizacja pracy przyjazne rodzinie			
III.g1.	Odsetek kobiet i mężczyzn nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem	BAEL	wskaźnik główny
III.d1.	Odsetek matek i ojców pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem lub inną osobą	BAEL	wskaźniki dodatkowe
III.d2.	Odsetek matek i ojców, których pracodawca umożliwia pracę w ramach elastycznych form zatrudnienia	GGG	
III.d3.	Odsetek pracujących rodziców mogących zmieniać godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy i w razie potrzeby wziąć dzień wolnego	EQLS	
III.2 Dostępne, wysokiej jakości usługi opieki i edukacji dzieci do 12 lat			
III.g2.	Odsetek dzieci objętych opieką żłobków i klubów dziecięcych	BDL GUS	wskaźniki główne
III.g3.	Odsetek gmin, w których jest żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy	BDL GUS	
III.g4.	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	BDL GUS	
III.d4.	Liczba instytucji dziennej opieki nad małymi dziećmi (żłobków, klubów dziecięcych i opiekunów dziennych) oraz miejsc w tych instytucjach	MPiPS	wskaźniki dodatkowe
III.d5.	Liczba dzieci korzystających z usług opiekunów dziennych	MPiPS	
III.d6.	Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych	MEN	
III.d7.	Odsetek szkół, w których znajdują się świetlice szkolne	MEN	
III.d8.	Przeciętne wydatki na żłobek i przedszkole w przeliczeniu	BBGD	

	na jedno dziecko		
III.d9.	Przeciętny koszt żłobka	MPiPS	
III.d10.	Przyczyny, dla których rodzice pracujący w niepełnym wymiarze czasu (ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem) nie korzystają z usług instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi	BAEL	
III.d11.	Czynniki utrudniające korzystanie z formalnej opieki nad dziećmi	EQLS	
III.3 Równość w pracy			
III.g5.	Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców	BAEL	wskaźniki główne
III.g6.	Luka płacowa pomiędzy kobietami i mężczyznami	BSW	
IV. Dobre rodzicielstwo			
IV.g1.	Odsetek matek i ojców pracujących ponadwymiarowo	BAEL	wskaźniki główne
IV.d1.	Podział obowiązków związanych z opieką nad dzieckiem pomiędzy matki i ojców	GGG	wskaźniki dodatkowe
V. Dodatkowe wskaźniki			
V.d1.	Chęć posiadania dziecka (pierwszego lub kolejnego)	GGG	wskaźniki dodatkowe
V.d2.	Subiektywnie postrzegane „wiązanie końca z końcem” w gospodarstwach domowych	DS	

Dzietność w Polsce

Jedną z miar najczęściej wykorzystywanych w celu przedstawienia poziomu płodności ludności jest współczynnik dzietności. W uproszczeniu, współczynnik dzietności określa ile dzieci urodziłaby jedna kobieta w wieku rozrodczym (15 - 49 lat), gdyby w trakcie całego życia rodziła z prawdopodobieństwem obserwowanym w danym roku. Polska jest krajem o jednym z najniższych współczynników dzietności w Unii Europejskiej (1,30 w 2012 roku). W 2012 roku mniej dzieci niż w Polsce rodziło się jedynie w Portugalii, gdzie współczynnik dzietności był równy 1,28. W praktyce oznacza to, że gdyby każda Polka w trakcie swojego życia rodziła z intensywnością zaobserwowaną w 2012 roku dla kobiet w danym wieku, to każde 10 kobiet rodziłoby łącznie 13 dzieci w ciągu całego życia. Oznacza to 13 dzieci przypadających na ok. 20 kobiet i mężczyzn, a to o wiele za mało, aby zapewnić prostą zastępowalność pokoleń. Ta możliwa jest przy współczynniku dzietności przekraczającym poziom 2,1.

Obecnie (2015 r.) nie ma w Europie krajów, w których współczynnik dzietności byłby na „bezpiecznym” poziomie. Względnie wysoki odnotowuje się w Irlandii i Francji (2,01), Wielkiej Brytanii (1,92) oraz krajach skandynawskich (ok. 1,8). Co istotne, w większości z tych krajów relatywnie wysoka dzietność jest konsekwencją wzrostu liczby urodzeń w ostatnich 20 latach.

W części krajów europejskich, także w naszym, dzietność utrzymuje tendencję spadkową. Współczynnik dzietności w Polsce malał od 1983 r., a ostatni raz przekroczył wartość 2,0 w 1991 roku. Jedynie w latach 2004-2009 nastąpił nieznaczny wzrost dzietności, jednak najprawdopodobniej był on kolejnym echem powojennego wyżu demograficznego. Do wzrostu dzietności w latach 2004-2009 mogła przyczynić się również zwiększona płodność pokolenia z lat 70. i 80., które odłożyło „na później” zakładanie rodziny. To odroczenie płodności przyczyniło się najpierw do spadku współczynnika dzietności w końcu lat 90. i w latach 2000-2003, a w momencie narodzin dzieci po 2003 roku, do wzrostu dzietności w Polsce. Po 2009 ponownie odnotowano w Polsce spadek współczynnika dzietności.

Wzorce dzietności nieco różnią się pomiędzy regionami. Najmniej dzieci rodzi się w województwach opolskim, dolnośląskim i zachodniopomorskim, w których współczynnik dzietności wynosi od 1,14 do 1,23; najwięcej zaś w województwach pomorskim, wielkopolskim i mazowieckim, w których współczynnik jest bliski 1,4. Od 1991 roku we wszystkich województwach dzietność znacznie spadła. Co ciekawe, największe spadki współczynnika dzietności odnotowano w województwach położonych na wschodzie kraju: podkarpackim, lubelskim, podlaskim, warmińsko-mazurskim oraz świętokrzyskim. Wysoki spadek dzietności w województwach Polski Wschodniej ma związek z emigracją młodych osób, która jest na tym obszarze wyjątkowo częsta.

Można wyróżnić szereg czynników, pozostających w związku z dzietnością i odpowiadających za jej międzynarodowe oraz międzyregionalne zróżnicowanie. Należy do nich między innymi szeroko rozumiany poziom życia rodziny a także liczne czynniki instytucjonalne (na przykład dostępność usług opieki na dziećmi), czy czynniki związane z podziałem ról pomiędzy kobiety i mężczyzn. W ostatnich latach w większości wymienionych obszarów zaszły w Polsce pewne zmiany.

g0. Współczynnik dzietności

Opis

Współczynnik dzietności

Źródło

BDL GUS

Dodatkowe informacje

- Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15 - 49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z prawdopodobieństwem obserwowanym w badanym roku.
- Liczba i struktura ludności zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2011.

Kiedy możliwy jest pomiar?

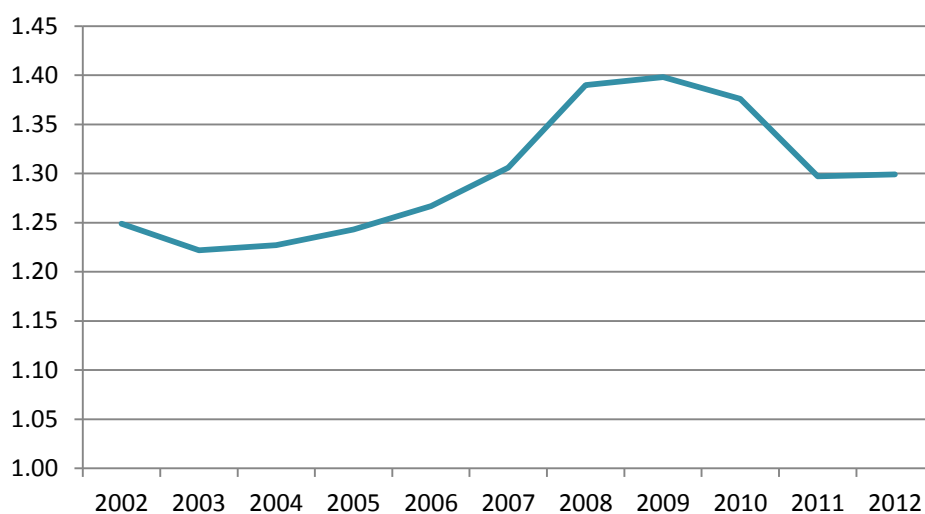
Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 1. Współczynnik dzietności (lata 2005-2012)

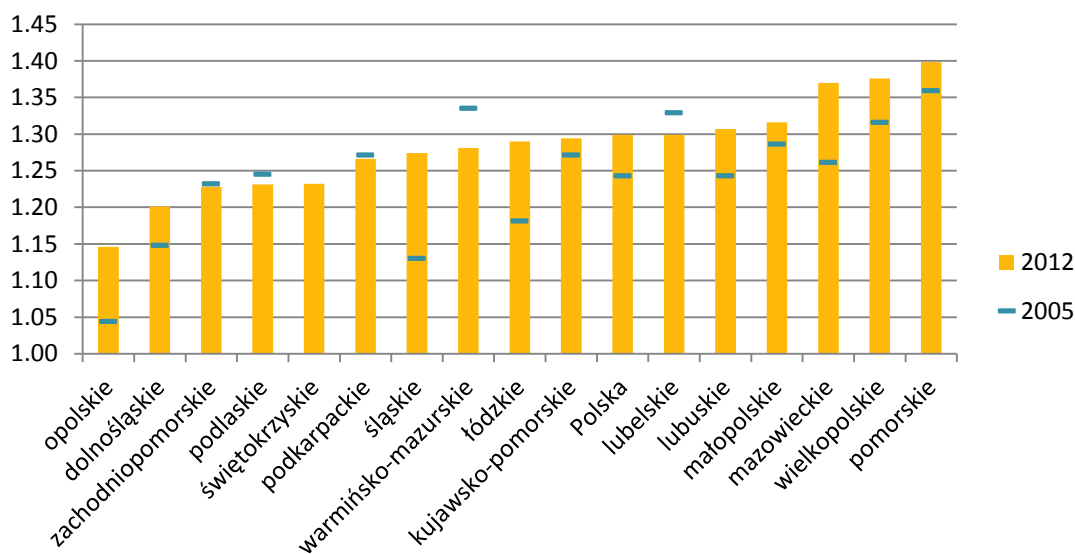
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Polska	1,24	1,27	1,31	1,39	1,40	1,38	1,30	1,30
łódzkie	1,18	1,22	1,24	1,33	1,36	1,35	1,28	1,29
mazowieckie	1,26	1,31	1,36	1,43	1,45	1,45	1,37	1,37
małopolskie	1,29	1,28	1,32	1,42	1,43	1,40	1,33	1,32
śląskie	1,13	1,17	1,21	1,30	1,33	1,34	1,27	1,27
lubelskie	1,33	1,33	1,34	1,41	1,41	1,37	1,30	1,30
podkarpackie	1,27	1,24	1,28	1,34	1,34	1,31	1,27	1,27
podlaskie	1,25	1,24	1,25	1,33	1,35	1,31	1,23	1,23
świętokrzyskie	1,21	1,19	1,25	1,33	1,33	1,31	1,23	1,23
lubuskie	1,24	1,30	1,33	1,40	1,42	1,35	1,30	1,31
wielkopolskie	1,32	1,34	1,39	1,49	1,48	1,48	1,38	1,38
zachodniopomorskie	1,23	1,25	1,30	1,38	1,36	1,31	1,22	1,23
dolnośląskie	1,15	1,18	1,22	1,32	1,32	1,29	1,21	1,20
opolskie	1,04	1,04	1,04	1,13	1,15	1,16	1,10	1,15
kujawsko-pomorskie	1,27	1,31	1,35	1,43	1,42	1,39	1,30	1,29
pomorskie	1,36	1,39	1,46	1,56	1,55	1,49	1,39	1,40
warmińsko-mazurskie	1,34	1,36	1,40	1,46	1,47	1,39	1,31	1,28

Wykres 1. Współczynnik dzietności w Polsce (lata 2002-2012).

Źródło: BDL GUS.

Wykres 2. Współczynnik dzietności wg województw (2005 i 2012 r.).

Źródło: BDL GUS.

Na co warto zwrócić uwagę?

Analizując zmiany współczynnika dzietności w czasie, należy wziąć pod uwagę fakt, że wzrost dzietności w latach 2004-2009 był kolejnym echem powojennego wyżu demograficznego. Należy o tym pamiętać, porównując wartości współczynnika w latach 2005 i 2012 (Wykres 2.). Rok 2012 prawdopodobnie przypadł na koniec wspomnianego wyżu.

d0. Przeciętna kolejność urodzenia dziecka według poziomu wykształcenia matki

Opis

Przeciętna kolejność urodzenia dziecka według poziomu wykształcenia matki.

Wzór

Przeciętna kolejność urodzenia dziecka = $\frac{\sum_{i=1}^n i \cdot A_i}{A}$, gdzie

$i = 1, 2, 3, \dots, n$ - kolejność urodzonego dziecka przez kobietę (na przykład jeśli dziecko urodzone w danym roku jest pierwszym dzieckiem danej kobiety, to $i=1$, jeśli drugim, to $i=2$ itd.)

A_i - liczba dzieci urodzonych w danym roku jako i -te

A - liczba wszystkich dzieci urodzonych w danym roku

Źródło

Roczniki Demograficzne 2007-2013, GUS

Dodatkowe informacje

Wskaźnik pokazuje skłonność kobiet do rodzenia kolejnych dzieci. Minimalna wartość wskaźnika to 1 i występowałaby ona gdyby wszystkie rodzące się w danym roku dzieci były pierwszymi dziećmi swoich matek. Im większy jest odsetek rodzących swoje drugie lub kolejne dziecko, tym wyższa jest wartość wskaźnika, czyli wyższa jest tzw. przeciętna kolejność urodzenia.

Kiedy możliwy jest pomiar?

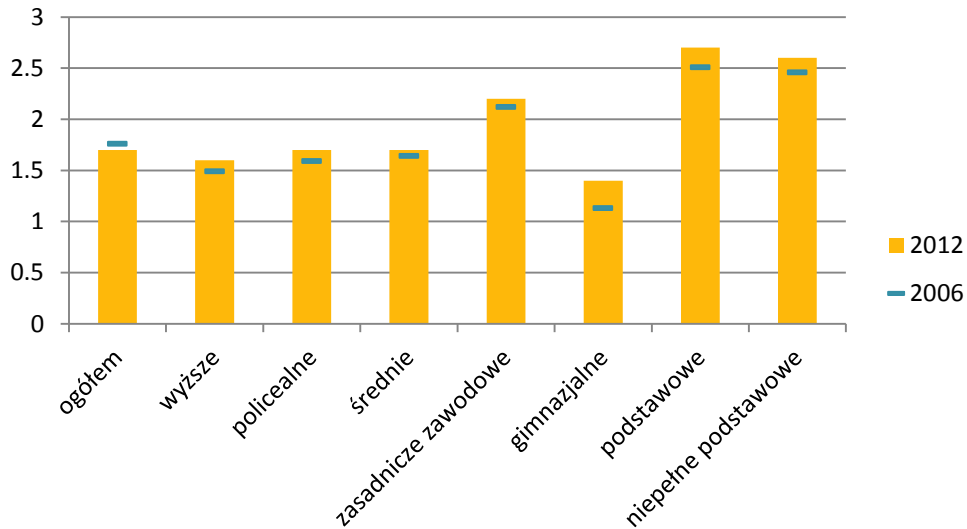
Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 2. Przeciętna kolejność urodzenia dziecka według poziomu wykształcenia matki (lata 2006-2012)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	1,76	1,75	1,73	1,72	1,73	1,74	1,74
wyższe	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6
policealne	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7
średnie	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
zasadnicze zawodowe	2,1	2,2	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2
gimnazjalne	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	1,4
podstawowe	2,5	2,6	2,6	2,5	2,6	2,7	2,7
niepełne podstawowe	2,5	2,5	2,6	2,7	2,7	2,7	2,6

Wykres 3. Przeciętna kolejność urodzenia dziecka według poziomu wykształcenia matki (lata 2006-2012).

Źródło: Rocznik Demograficzny 2013, Rocznik Demograficzny 2007, GUS.

Na co warto zwrócić uwagę?

Analizując wielkość wskaźnika według poziomu wykształcenia, należy wziąć pod uwagę fakt, że na liczbę dotychczas urodzonych dzieci ma wpływ wiek kobiety. Struktura wieku kobiet różni się w zależności od poziomu wykształcenia. Zatem na przeciętną kolejność dzieci rodzonych przez kobiety z danym wykształceniem wpływają nie tylko ich preferencje co do dzietności, ale także ich wiek. Dobrym przykładem są kobiety z wykształceniem gimnazjalnym, wśród których przeciętna kolejność urodzenia dziecka jest bardzo niska. Wynika to z faktu, że są to bardzo młode kobiety - najstarsze z nich mają 28 lat (pierwszy rocznik kończący gimnazja po reformie szkolnictwa w 1999 roku).

Warto zauważyć, że przeciętna kolejność urodzeń spadła w latach 2006-2012 z poziomu 1,8 do 1,7, co w uproszczeniu oznacza, że mniejszy jest udział rodzin, które decydują się na drugie i kolejne dzieci, a wzrósł udział kobiet rodzących pierwsze dziecko (w ogóle kobiet, które urodziły w tym okresie dziecko).

I. Samodzielność finansowa rodzin

W ostatnich kilku latach, pomimo kryzysu gospodarczego, sytuacja materialna w polskich rodzinach z dziećmi wyraźnie się poprawiła. W latach 2005-2010 mediana² realnego dochodu ekwiwalentnego³ w polskich gospodarstwach domowych wzrosła o 1/3, a w gospodarstwach z dziećmi do lat 12 o prawie połowę. Wzrost dochodu zahamował po 2010 roku i do 2012 roku nie odnotowano zmian w dochodzie. W 2012 roku najwyższą medianę dochodu ekwiwalentnego odnotowano w rodzinach z dziećmi w województwach mazowieckim, dolnośląskim i opolskim, a najniższą w województwach podkarpackim, lubelskim i warmińsko-mazurskim.

Stopa ubóstwa relatywnego

Istnieją różne miary ubóstwa. Do najbardziej popularnych należą **stopa ubóstwa absolutnego** i **stopa ubóstwa relatywnego**. Wyznaczanie każdej z tych miar rozpoczyna się od znajdowania progu (linii, granicy) ubóstwa, czyli zazwyczaj kwoty dochodów dzielącej populację na ubogich (otrzymujących dochód poniżej progu) i nieubogich (otrzymujących kwotę powyżej dochodów).

Próg absolutny jest wyznaczany jako kwota zapewniająca określony poziom życia (umożliwiająca zakup określonej ilości dóbr) i zmieniana w zależności od poziomu cen dóbr. W niniejszym raporcie wykorzystano stopę relatywną. Podejście relatywne zakłada posługiwanie się przeciętną wartością (medianą² lub średnią) dochodów ludności w celu wyznaczenia granicy ubóstwa. Na potrzeby niniejszego raportu, próg ubóstwa zdefiniowano jako 60% mediany² dochodów ekwiwalentnych³ wszystkich gospodarstw domowych.

Co pokazuje taki wskaźnik?

Mówiąc najprościej, stopa ubóstwa w wymiarze relatywnym wskazuje na odsetek osób żyjących poniżej pewnej względnie niskiej kwoty dochodu, wyznaczonej na podstawie przeciętnych dochodów w populacji. Wskaźnik ten pokazuje, jaka część osób utrzymuje się z dochodu odpowiednio niższego (60% mediany) od przeciętnego dochodu, czyli jaki odsetek osób jest istotnie uboższy od przeciętnego (medianowego) Polaka.

Poprawa wysokości dochodu przyczyniła się do wyraźnego spadku stopy ubóstwa w rodzinach z dziećmi. W 2005 roku stopa ubóstwa relatywnego wyniosła 13% w gospodarstwach domowych bez dzieci w wieku do 12 lat i 22% w gospodarstwach z dziećmi. Do 2012 roku stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi spadła o 2,4 pkt proc., a w gospodarstwach bez dzieci wzrosła o 1,7 pkt proc. Ta zmiana oznacza, że w latach 2005-2012 sytuacja materialna rodzin z dziećmi poprawiła się względem sytuacji członków gospodarstw domowych bez dzieci. Co więcej, poprawa dotyczy zarówno rodzin z 1 lub 2 dziećmi, jak i rodzin wielodzietnych.

Obserwacja ta jest zgodna z subiektywnym postrzeganiem sytuacji materialnej rodziny przez rodziców. W 2005 roku 49% gospodarstw z dziećmi deklarowało, że z trudnością „wiąże koniec z końcem”. W 2012 roku odsetek ten wyniósł 34%; wzrósł za to udział gospodarstw deklarujących, że łatwo „wiążą koniec z końcem” (z 16% do 31%).

² Jeśli uporządkować zbiorowość rosnąco według dochodu, to mediana dochodu dzieli ją na dwie równe części. Połowa osób otrzymuje dochód poniżej mediany, a połowa powyżej.

³ Dochód ekwiwalentny, to dochód przypadający na członka gospodarstwa domowego, liczony w specyficzny sposób. Licząc dochód ekwiwalentny, członkom gospodarstwa przypisuje się różne wagi: wagę równą 1 przypisujemy pierwszemu dorosłemu, 0,5 – kolejnemu dorosłemu, a 0,3 dziecku. Postępuje się w ten sposób, aby uwzględnić fakt, iż gospodarstwa domowe mają różne potrzeby finansowe w zależności od składu gospodarstwa.

I.g1. Mediana dochodu ekwiwalentnego w gospodarstwach domowych z dziećmi

Opis

Mediana dochodu ekwiwalentnego wśród osób należących do gospodarstw domowych z dziećmi w wieku do 12 lat.

Źródło

BBGD

Dodatkowe informacje

- W rachunku dochodu ekwiwalentnego wykorzystano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD, według której wagę 1 przypisujemy pierwszemu dorosłemu, 0,5 – kolejnemu dorosłemu oraz 0,3 dziecku (czyli osobie w wieku 14 lub mniej lat). Służy ona obliczeniu "skorygowanej" wartości dochodu całego gospodarstwa domowego, przy założeniu, że każda kolejna osoba w gospodarstwie domowym wymaga coraz mniejszych nakładów finansowych, ponieważ część kosztów (np. koszt wynajmu mieszkania) rośnie bardzo powoli wraz ze wzrostem liczby osób w gospodarstwie domowym.

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 3. Mediana dochodu ekwiwalentnego wśród osób należących do gospodarstw domowych z dziećmi w wieku do 12 lat (w zł, w cenach z 2012 r.; w latach 2005-2012)

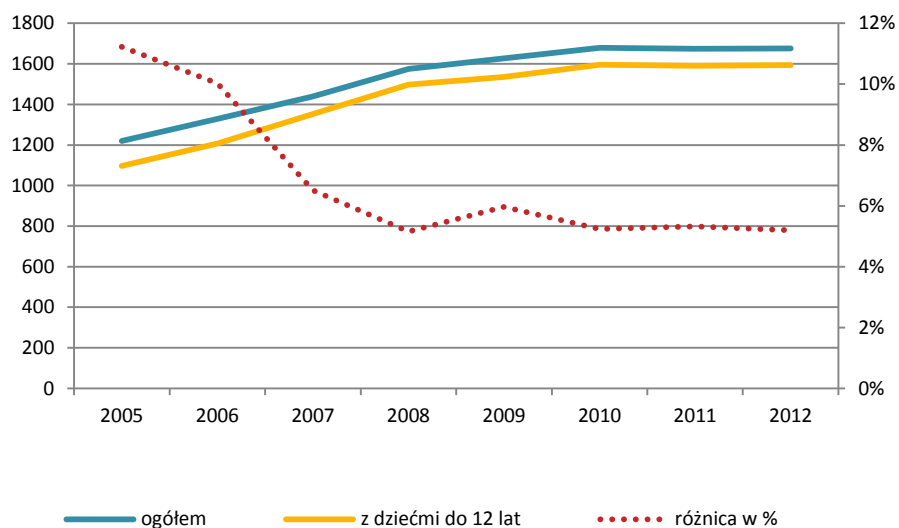
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012*
ogółem	1219	1328	1439	1574	1627	1679	1674	1675	1677
z dziećmi do 12 lat	1096	1207	1351	1497	1535	1596	1590	1593	1575
różnica w %	11,2%	10,0%	6,5%	5,2%	6,0%	5,2%	5,3%	5,2%	6,5%

* Dane przeważone na podstawie wyników NSP 2011

Tabela 4. Mediana dochodu ekwiwalentnego (w zł, 2012 r.)

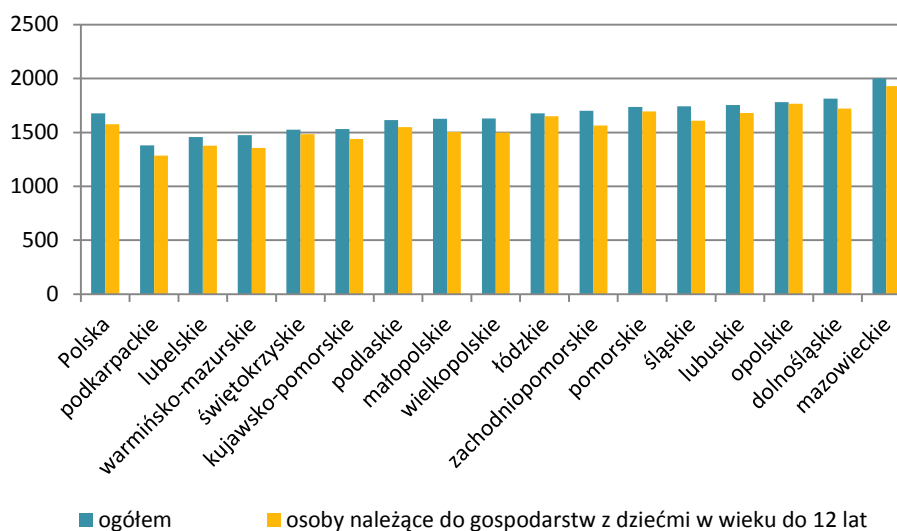
	ogółem	Wśród osób należących do gospodarstw z dziećmi w wieku do 12 lat	mediana w gosp. z dziećmi w relacji do mediany ogółem
Polska	1677	1575	93,9%
dolnośląskie	1813	1721	94,9%
kujawsko-pomorskie	1531	1439	94,0%
lubelskie	1458	1377	94,5%
lubuskie	1752	1679	95,8%
łódzkie	1675	1649	98,5%
małopolskie	1625	1503	92,5%
mazowieckie	2000	1929	96,5%
opolskie	1781	1764	99,1%
podkarpackie	1381	1284	93,0%
podlaskie	1614	1547	95,8%
pomorskie	1734	1695	97,7%
śląskie	1740	1608	92,4%
świętokrzyskie	1525	1483	97,3%
warmińsko-mazurskie	1475	1356	91,9%
wielkopolskie	1630	1497	91,8%
zachodniopomorskie	1700	1563	92,0%

Wykres 4. Mediana dochodu ekwiwalentnego wśród osób należących do gospodarstw domowych z dziećmi w wieku do 12 lat (w zł, w cenach z 2012 r.; w latach 2005-2012).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2005 – 2012.

Wykres 5. Mediana dochodu ekwiwalentnego wśród osób należących do gospodarstw domowych z dziećmi w wieku do 12 lat (w zł; 2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

W latach 2005-2012 zaobserwowano wzrost dochodu ekwiwalentnego zarówno w gospodarstwach z dziećmi do lat 12, jak i we wszystkich gospodarstwach. Jednocześnie spadła różnica w dochodzie ekwiwalentnym pomiędzy gospodarstwami z dziećmi a gospodarstwami ogółem.

I.g2. Struktura gospodarstw domowych z dziećmi według kwintyli dochodu ekwiwalentnego i liczby dzieci w gospodarstwie

Opis

Struktura gospodarstw domowych z dziećmi według kwintyli dochodu ekwiwalentnego i liczby dzieci do lat 12 w gospodarstwie.

Źródło

BBGD

Dodatkowe informacje

- W rachunku dochodu ekwiwalentnego wykorzystano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD, według której wagę 1 przypisujemy pierwszemu dorosłemu, 0,5 – kolejnemu dorosłemu oraz 0,3 dziecku (czyli osobie w wieku 14 lat lub mniej).
- Kwintyl – miara dzieląca rozkład na 5 równych części (po 20%, tzw. grup kwintylowych). Przykładowo, osoby o dochodzie z I grupy kwintylowej to te o najniższych 20% dochodów.

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 5. Struktura gospodarstw domowych z według grup kwintylowych dochodu ekwiwalentnego i obecności dzieci do lat 12 w gospodarstwie (w latach 2005 i 2012)

	2005			2012			2012*		
	przedziały dochodu (w zł, w cenach z 2012 r.)	bez dzieci (proc.)	z dziećmi (proc.)	przedziały dochodu (w zł)	bez dzieci (proc.)	z dziećmi (proc.)	przedziały dochodu (w zł)	bez dzieci (proc.)	z dziećmi (proc.)
I grupa kwintylowa	Poniżej 831	17	28	poniżej 1117	19	23	poniżej 1120	19	23
II grupa kwintylowa	831 - 1118	20	21	1117 – 1505	20	19	1120 - 1515	20	19
III grupa kwintylowa	1118 - 1438	21	18	1505 - 1940	20	19	1515 - 1953	20	19
IV grupa kwintylowa	1438 - 1952	21	17	1940 - 2618	20	19	1953 - 2630	21	18
V grupa kwintylowa	powyżej 1952	21	17	powyżej 2618	20	20	powyżej 2630	20	20

Tabela 6. Struktura gospodarstw domowych według grup kwintylowych dochodu ekwiwalentnego i liczby dzieci do lat 12 w gospodarstwie (2012 r.; proc.)

	I grupa kwintylowa	II grupa kwintylowa	III grupa kwintylowa	IV grupa kwintylowa	V grupa kwintylowa
brak dzieci do lat 12	19	20	20	21	20
1 dziecko	20	18	19	21	22
2 dzieci	24	20	19	17	19
3 dzieci	41	23	14	11	10

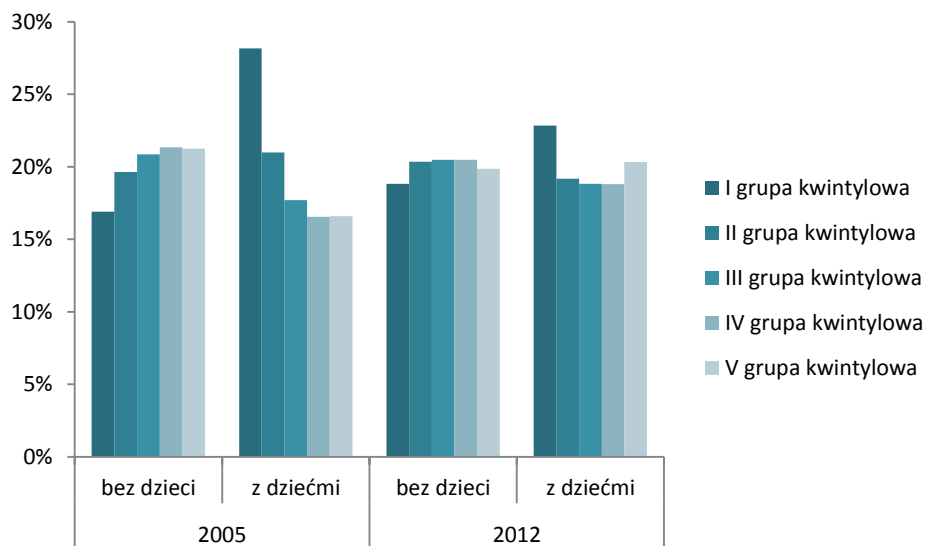
* Dane przeważone na podstawie wyników NSP 2011

4 i więcej dzieci	52	23	15	4	6
-------------------	----	----	----	---	---

Tabela 7. Struktura gospodarstw domowych z dziećmi według grup kwintylowych dochodu ekwiwalentnego i województwa (lata 2005 i 2012; proc.)

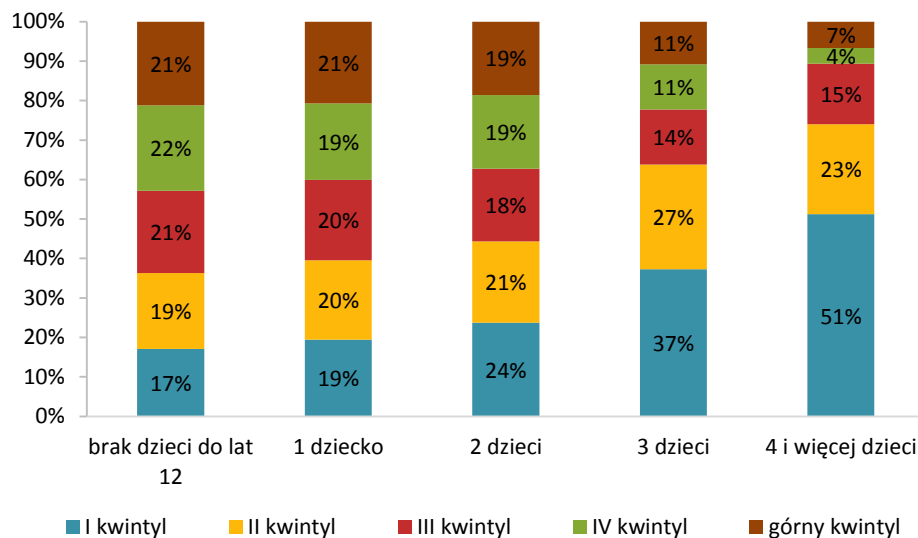
	I grupa kwintylowa		II grupa kwintylowa		III grupa kwintylowa		IV grupa kwintylowa		V grupa kwintylowa	
	2005	2012	2005	2012	2005	2012	2005	2012	2005	2012
dolnośląskie	30	20	21	17	19	20	17	22	14	21
kujawsko-pomorskie	35	29	24	19	17	17	13	17	11	18
lubelskie	30	35	25	19	17	20	14	16	15	11
lubuskie	28	21	20	17	20	22	18	26	14	14
łódzkie	27	20	22	20	16	22	17	19	17	19
małopolskie	28	25	20	21	19	20	17	17	16	16
mazowieckie	20	17	18	15	17	15	18	16	26	37
opolskie	27	20	18	12	15	27	18	23	22	18
podkarpackie	31	33	26	29	19	18	15	15	9	6
podlaskie	34	23	16	21	11	17	20	19	18	20
pomorskie	32	22	19	16	15	16	15	19	20	28
śląskie	23	20	23	23	21	21	18	20	15	16
świętokrzyskie	38	27	22	22	19	20	12	16	9	15
warmińsko-mazurskie	34	29	20	24	19	16	14	17	14	13
wielkopolskie	27	26	20	22	17	19	17	18	18	15
zachodniopomorskie	30	23	20	18	16	18	17	21	17	20

Wykres 6. Struktura gospodarstw domowych z według grup kwintylowych dochodu ekwiwalentnego i obecności dzieci do lat 12 w gospodarstwie (w latach 2005 i 2012).

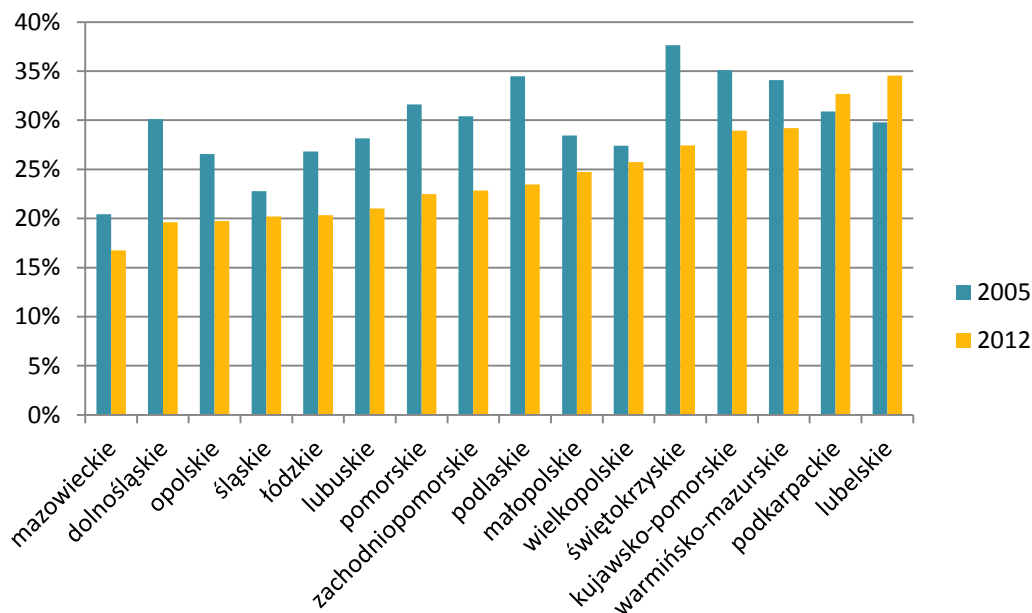
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2005, 2012.

Wykres 7. Struktura gospodarstw domowych z dziećmi według kwintyli dochodu ekwiwalentnego i liczby dzieci do lat 12 w gospodarstwie (2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Wykres 8. Odsetek osób z gospodarstw z dziećmi w wieku do 12 lat należące do pierwszej grupy kwintylowej dochodu ekwiwalentnego (lata 2005 i 2012).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2005 i 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Dla 20% (I grupa kwintylowa) najuboższej ludności Polski dochód ekwiwalentny nie przekracza 1120 złotych. W relatywnie dobrej sytuacji są osoby z gospodarstw bez dzieci do 12 roku życia. 17% z nich pochodzi z I gr. kwintylowej dochodu ekwiwalentnego (najuboższych 20% ludności ogółem). Wraz z pojawianiem się dzieci w gospodarstwie domowym rośnie prawdopodobieństwo przynależności do dolnych grup kwintalowych dochodów, a tym samym maleje prawdopodobieństwo przynależności do górnych grup kwintylowych. W 2012 roku aż 37% osób z gospodarstw z trojgiem dzieci i ponad połowa z czworgiem lub więcej dzieci należała do najuboższych (w rozumieniu dochodowym) 20% ludności.

Warto zauważyć, że w latach 2005-2012 w prawie wszystkich województwach spadł odsetek osób z gospodarstw z dziećmi należących do najuboższych 20% ludności. Poprawa nie miała miejsca w województwach podkarpackim i lubelskim, w których odsetek ten nieco wzrósł.

I.d1. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach domowych z dziećmi

Opis

Na podstawie proponowanego wskaźnika można określić, jaka część osób w gospodarstwach domowych z dziećmi ma rozporządzalny dochód ekwiwalentny poniżej linii ubóstwa wg definicji ubóstwa relatywnego. Linię ubóstwa zdefiniowano jako 60% mediany ekwiwalentnych dochodów rozporządzalnych wszystkich gospodarstw domowych. Zastosowano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD, gdzie pierwszy dorosły ma wagę 1, kolejny dorosły – 0,5, a dziecko w wieku poniżej 14 lat – 0,3. Wskaźnik obliczono dla gospodarstw z różną liczbą dzieci.

Wzór

Stopa ubóstwa relatywnego = U_i/A_i , gdzie:

U_i – liczba osób w ubogich gospodarstwach z i dziećmi

A_i – łączna liczba osób w gospodarstwach z i dziećmi

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

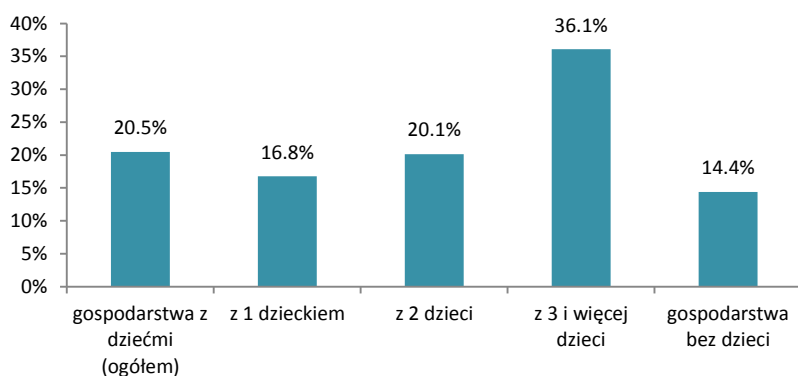
Wartości wskaźnika

Tabela 8. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach według liczby dzieci do lat 12 w gospodarstwie (w latach 2005-2012; proc.)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012*
gospodarstwa z dziećmi (ogółem)	22,3	21,1	19,0	18,9	19,7	18,3	20,1	19,9	20,5
z 1 dzieckiem	18,3	17,9	15,9	16,1	15,8	15,4	16,6	16,5	16,8
z 2 dziećmi	21,8	21,7	18,5	18,6	20,0	17,7	19,8	19,3	20,1
z 3 i więcej dzieci	38,8	32,7	33,5	31,9	36,5	31,7	34,9	35,4	36,1
gospodarstwa bez dzieci	12,9	13,2	13,2	13,5	13,9	14,2	14,1	14,6	14,4

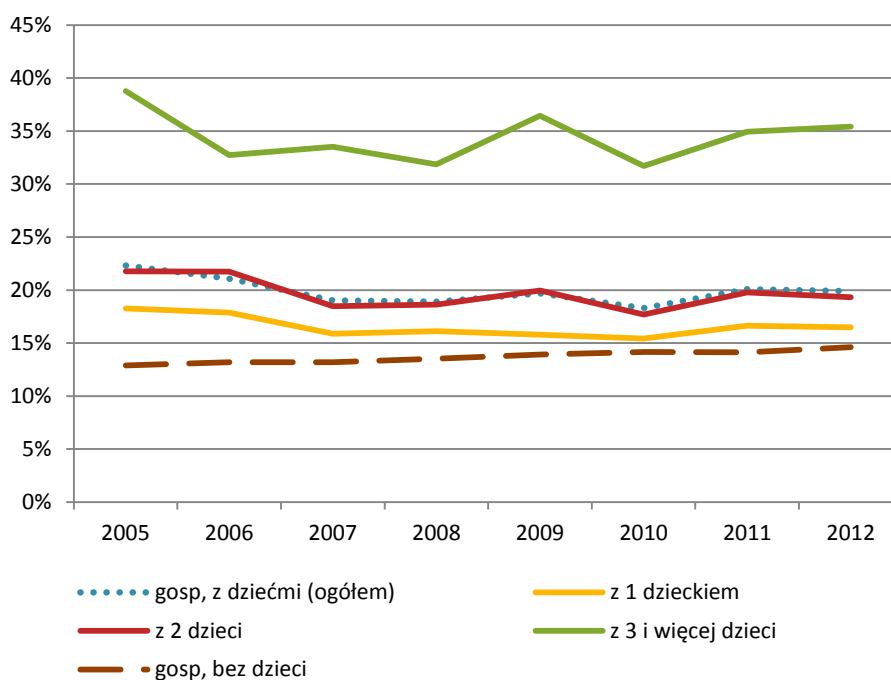
* Dane przeważone na podstawie wyników NSP 2011

Wykres 9. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach według liczby dzieci w gospodarstwie (2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Wykres 10. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach według liczby dzieci do lat 12 w gospodarstwie (w latach 2005-2012).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2005-2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Stopa ubóstwa relatywnego jest znacznie wyższa w gospodarstwach z trojgiem lub więcej dzieci niż w pozostałych gospodarstwach.

I.d2. Stopa ubóstwa w gospodarstwach domowych z dziećmi według wielkości miejscowości

Opis

Stopa ubóstwa relatywnego obliczona osobno dla gospodarstw z dziećmi w miejscowościach o różnej liczbie mieszkańców.

Wzór

Stopa ubóstwa = U_{ij}/A_{ij} , gdzie:

U_{ij} – liczba osób w ubogich gospodarstwach z i dziećmi w miejscowości typu j

A_{ij} – łączna liczba osób w gospodarstwach z i dziećmi w miejscowości typu j

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

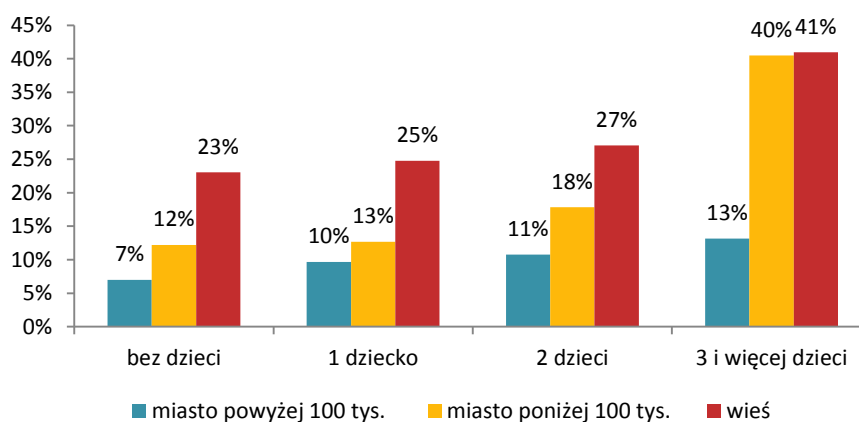
Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 9. Stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi a wielkość miejscowości (2012 r.; proc.)

Klasa miejscowości	Gospodarstwo z 1 dzieckiem	Gospodarstwo z 2 dziećmi	Gospodarstwo z 3 i więcej dziećmi	Gospodarstwo bez dzieci
miasto powyżej 100 tys.	10	11	13	7
miasto poniżej 100 tys.	13	18	40	12
wieś	25	27	41	23

Wykres 11. Stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi a wielkość miejscowości (2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa wiejskie, a najmniej gospodarstwa domowe zamieszkałe w dużych miastach.

W miastach powyżej 100 tys. mieszkańców sytuacja materialna gospodarstw nie pogarsza się tak znacząco wraz ze wzrostem liczby dzieci w gospodarstwie, jak w mniejszych miejscowościach.

I.d3. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach domowych z dziećmi w podziale na województwa

Opis

Stopa ubóstwa relatywnego obliczona osobno dla gospodarstw z dziećmi według województw.

Wzór

Stopa ubóstwa = U_{ij}/A_{ij} , gdzie:

U_{ij} – liczba osób w ubogich gospodarstwach z i dziećmi w województwie j

A_{ij} – łączna liczba osób w gospodarstwach z i dziećmi w województwie j

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 10. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach domowych bez dzieci i z dziećmi w Wiąku do 12 lat według województw (w latach 2005 i 2012; proc.)

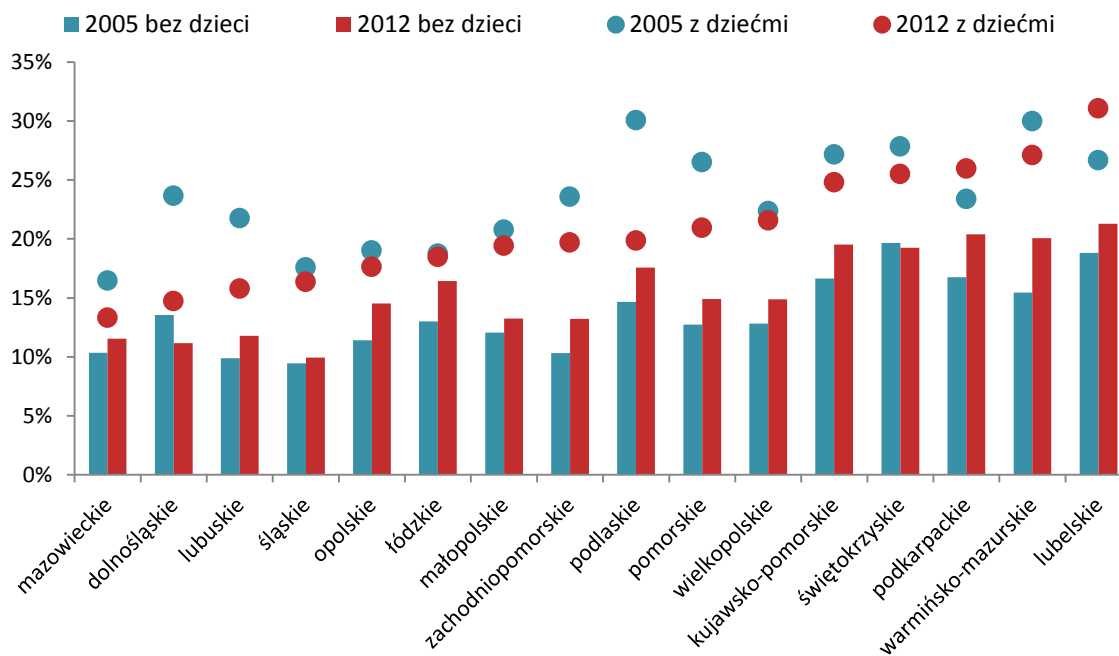
	2005		2012		2012*	
	bez dzieci	z dziećmi	bez dzieci	z dziećmi	bez dzieci	z dziećmi
dolnośląskie	14	24	11	15	11	15
kujawsko-pomorskie	17	27	20	25	19	25
lubelskie	19	27	21	31	21	32
lubuskie	10	22	12	16	11	16
łódzkie	13	19	16	18	16	19
małopolskie	12	21	13	19	13	20
mazowieckie	10	16	12	13	11	14
opolskie	11	19	15	18	15	18
podkarpackie	17	23	20	26	20	27
podlaskie	15	30	18	20	17	20
pomorskie	13	27	15	21	15	22
śląskie	9	18	10	16	10	17
świętokrzyskie	20	28	19	26	19	26
warmińsko-mazurskie	15	30	20	27	20	28
wielkopolskie	13	22	15	22	15	22
zachodniopomorskie	10	24	13	20	13	20

* Dane przeważone na podstawie wyników NSP 2011

Tabela 11. Stopa ubóstwa relatywnego w gospodarstwach z dziećmi według województw (2012 r.; proc.)

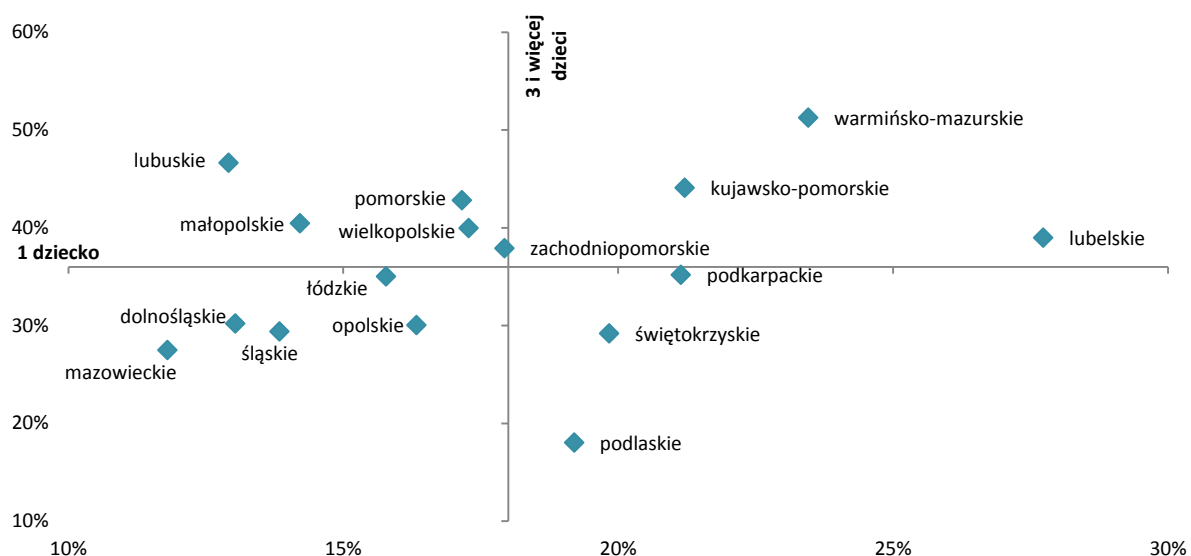
Województwo	Gospodarstwo z 1 dzieckiem	Gospodarstwo z 2 dzieci	Gospodarstwo z 3 i więcej dzieci	Gospodarstwo bez dzieci
dolnośląskie	13	15	30	11
kujawsko-pomorskie	21	24	44	19
lubelskie	28	34	39	21
lubuskie	13	13	47	11
łódzkie	16	19	35	16
małopolskie	14	18	40	13
mazowieckie	12	12	27	11
opolskie	16	17	30	15
podkarpackie	21	30	35	20
podlaskie	19	22	18	17
pomorskie	17	19	43	15
śląskie	14	17	29	10
świętokrzyskie	20	35	29	19
warmińsko-mazurskie	23	20	51	20
wielkopolskie	17	23	40	15
zachodniopomorskie	18	15	38	13

Wykres 12. Stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi według województw i liczby dzieci (2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2005, 2012.

Wykres 13. Stopa ubóstwa w gospodarstwach z jednym dzieckiem (oś pozioma) i wielodzietnych (oś pionowa) według województw (2012 r.).

Uwagi: osie przecinają się dla średnich wartości w każdej z kategorii

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Najwyższe stopy ubóstwa wśród gospodarstw z dziećmi obserwuje się w województwach mazowieckim, dolnośląskim i lubuskim (odpowiednio 13%, 15% i 16%), a najwyższe w województwach lubelskim, warmińsko-mazurskim i podkarpackim (odpowiednio 31%, 27% i 26%).

W latach 2005-2012 relatywna stopa ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi spadła we wszystkich województwach poza podkarpackim i lubelskim. Najwyższe spadki odnotowano w województwach dolnośląskim, lubuskim, podlaskim oraz pomorskim.

Sytuacja gospodarstw z dziećmi jest zróżnicowana w przekroju regionalnym, nie tylko pod względem skali zjawiska, ale także względnej sytuacji rodzin wielodzietnych. Przykładowo, w województwie lubelskim stopa ubóstwa w gospodarstwach z jednym dzieckiem jest relatywnie wysoka, ale stopa ubóstwa wśród osób z gospodarstw wielodzietnych jest na poziomie średnim dla kraju. Z drugiej strony w województwie podlaskim różnica w stopie ubóstwa w obu typach gospodarstw jest niewielka.

II. Samodzielne mieszkanie

Poprawie sytuacji finansowej rodzin z dziećmi towarzyszy polepszenie się ich warunków mieszkaniowych. W roku 2005 mediana powierzchni mieszkalnej przypadającej na 1 osobę w gospodarstwie domowym z dziećmi do 12 lat wynosiła 15 metrów kwadratowych. Oznacza to, że połowa osób z gospodarstw z dziećmi zamieszkiwała lokale, w których na jedną osobę przypadało co najwyżej 15 metrów powierzchni mieszkania. W 2012 roku było to o metr więcej. Wzrost metrażu mieszkania dotyczy w szczególności gospodarstw wiejskich z dziećmi, w których w latach 2005-2007 wzrósł on z 16 do 20 m². W tym samym okresie w gospodarstwach miejskich odnotowano wzrost mediany powierzchni mieszkania na osobę z 14 do 15 m².

Równie ważnym czynnikiem co powierzchnia jest stan techniczny mieszkania. 13% gospodarstw domowych z dziećmi do 12 lat zamieszkuje lokale bez odpowiedniego ogrzewania, a 12% z przeciekającym dachem lub zawilgocone. 3% gospodarstw z dziećmi nie ma ustępu, tyle samo gospodarstw - łazienki i bieżącej wody. Co ważne, problemy ze stanem technicznym mieszkań w większym stopniu dotyczą gospodarstw wiejskich. Największy odsetek gospodarstw z którąś z wymienionych niedogodności odnotowano w 2012 roku w województwach zachodniopomorskim, dolnośląskim oraz lubuskim.

II.g1. Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi

Opis

Na podstawie wskaźnika możliwa jest ocena sytuacji mieszkaniowej gospodarstw domowych z dziećmi.

Wzór

Mediana z obliczonego dla każdego gospodarstwa stosunku A_i/B_i , gdzie:

A_i – powierzchnia użytkowa mieszkania zajmowana przez i -te gospodarstwo domowe

B_i – liczba osób w i -tym gospodarstwie domowym

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

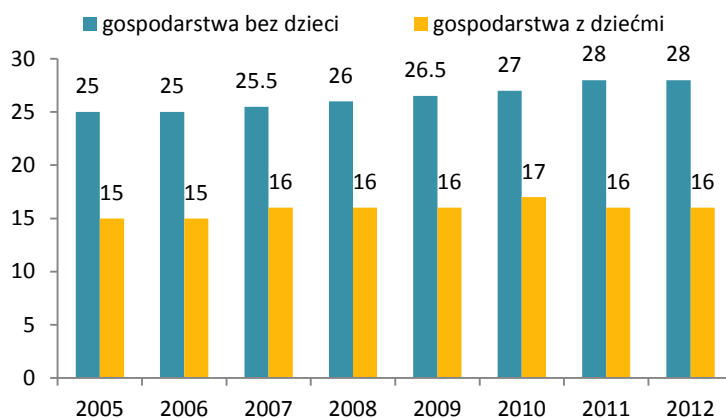
Wartości wskaźnika

Tabela 12. Mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi i w gospodarstwach bez dzieci (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat)⁴ (w latach 2005 - 2012; w m²)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
gospodarstwa bez dzieci	25	25	25,5	26	26,5	27	28	28
gospodarstwa z dziećmi	15	15	16	16	16	17	16	16

⁴ Sytuacja ludzi starszych może nieco zaburzać obraz, ponieważ osoby te często posiadają duże mieszkania, co niekoniecznie jest związane z dobrą kondycją finansową, lecz może wynikać z utrzymania większego lokum po opuszczeniu przez dzieci domu rodzinnego.

Wykres 14. Mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi i w gospodarstwach bez dzieci (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat)⁵ (w latach 2005 – 2012, w m²).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

W latach 2005-2012 mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego bez dzieci wzrosła o 3 m² (z 25 m² do 28 m²). W gospodarstwach z dziećmi wzrost ten był nieco niższy – z 15 do 16 m².

Gospodarstwa domowe z dziećmi mają o 12 m² mniejszy metraż na członka gospodarstwa domowego niż gospodarstwa bez dzieci.

⁵ Ludzie starsi często posiadają duże mieszkania, co niekoniecznie jest związane z ich dobrą sytuacją finansową, a może wynikać z braku nawyku zamiany lokum na mniejsze, po opuszczeniu przez dzieci domu rodzinnego.

II.d1. Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi na wsi i w mieście

Opis

Na podstawie wskaźnika możliwa jest ocena sytuacji mieszkaniowej gospodarstw domowych z dziećmi w miastach i na wsi.

Wzór

Osobno dla gospodarstw z miast i wsi obliczono medianę ze stosunku A_i/B_i , gdzie:

A_i – powierzchnia użytkowa mieszkania zajmowana przez i -te gospodarstwo domowe

B_i – liczba osób w i -tym gospodarstwie domowym

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

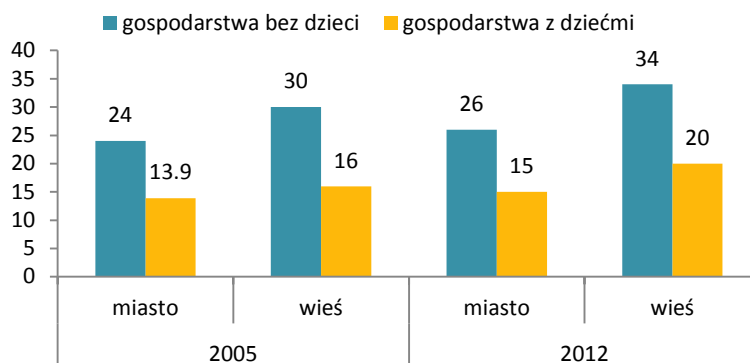
Wartości wskaźnika

Tabela 13. Mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi i w gospodarstwach bez dzieci (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat)⁶ na wsi i w mieście (w latach 2005 i 2012; w m²)

	2005		2012	
	miasto	wieś	miasto	wieś
Gospodarstwa bez dzieci	24	30	26	34
Gospodarstwa z dziećmi	13,9	16	15	20

⁶ Ludzie starsi mogą nieco zaburzać obraz sytuacji, ponieważ często posiadają duże mieszkania, co niekoniecznie jest związane z ich dobrą sytuacją finansową, a może wynikać z braku nawyku zamiany lokum na mniejsze, po opuszczeniu przez dzieci domu rodzinnego.

Wykres 15. Mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi i w gospodarstwach bez dzieci (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat)⁷ na wsi i w mieście (w latach 2005 i 2012; w m²).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Metraż przypadający na członka gospodarstwa domowego z dziećmi jest większy na wsi niż w mieście. Różnica pomiędzy gospodarstwami z dziećmi i bez dzieci zaobserwowana dla całej Polski jest widoczna zarówno na poziomie miast jak i wsi.

W latach 2005-2012, w mieście i na wsi, zaobserwowano wzrost mediany powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego.

⁷ Ludzie starsi często posiadają duże mieszkania, co niekoniecznie jest związane z ich dobrą sytuacją finansową, a może wynikać z braku nawyku zamiany lokum na mniejsze, po opuszczeniu przez dzieci domu rodzinnego.

II.d2. Metraż przypadający na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi w podziale na województwa

Opis

Na podstawie wskaźnika możliwa jest ocena sytuacji mieszkaniowej gospodarstw domowych z dziećmi w podziale na województwa.

Wzór

Osobno dla gospodarstw z każdego województwa obliczono medianę ze stosunku A_i/B_i , gdzie:

A_i – powierzchnia użytkowa mieszkania zajmowana przez i -te gospodarstwo domowe

B_i – liczba osób w i -tym gospodarstwie domowym

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 14. Mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi i w gospodarstwach bez dzieci (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat)** w podziale na województwa (2012 r.; w m²)

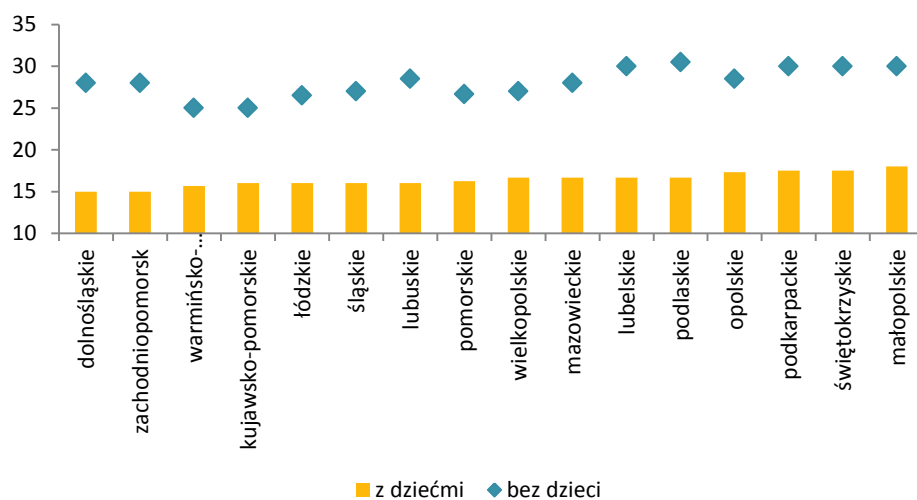
	2005		2012		2012*	
	Gosp. bez dzieci	Gosp. z dziećmi	Gosp. bez dzieci	Gosp. z dziećmi	Gosp. bez dzieci	Gosp. z dziećmi
dolnośląskie	24	14	28	15	28	15
kujawsko-pomorskie	24	14	25	16	25	16
lubelskie	25	14	30	17	30	17
lubuskie	30	15	29	16	29	16
łódzkie	24	14	27	16	27	16
małopolskie	25	15	30	18	30	18
mazowieckie	25	15	29	17	28	17
opolskie	30	17	29	17	29	17
podkarpackie	28	16	30	18	30	18
podlaskie	27	15	31	16	31	17
pomorskie	25	14	27	16	27	16
śląskie	25	15	27	16	27	16
świętokrzyskie	26	15	30	18	30	18
warmińsko-mazurskie	24	13	25	15	25	16
wielkopolskie	25	15	27	17	27	17
zachodniopomorskie	25	14	28	15	28	15

** Ludzie starsi często posiadają duże mieszkania, co niekoniecznie jest związane z ich dobrą sytuacją finansową, a może wynikać z braku nawyku zamiany lokum na mniejsze, po opuszczeniu przez dzieci domu rodzinnego.

* Dane przeważone na podstawie wyników NSP 2011

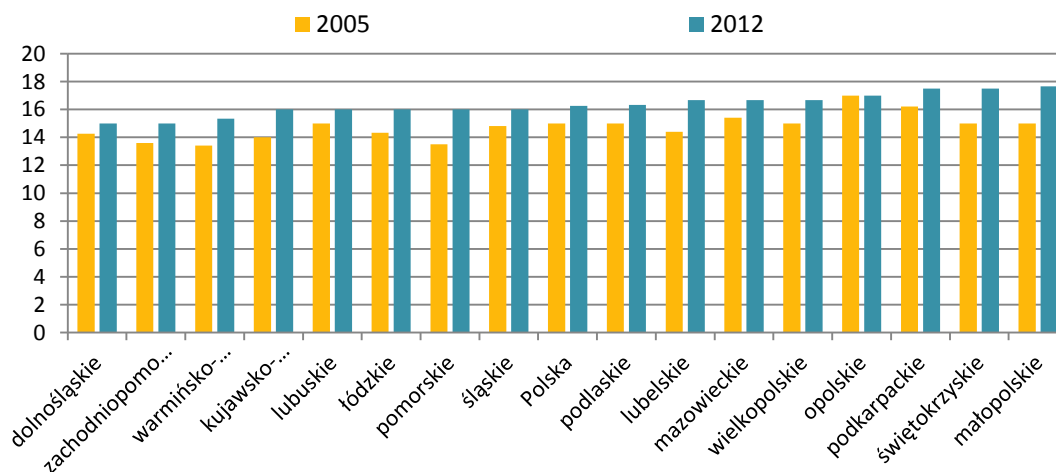
Polska	25	15	28	16	28	16
--------	----	----	----	----	----	----

Wykres 16. . Mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi i w gospodarstwach bez dzieci (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat) ** w podziale na województwa (2012 r.; w m²).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Wykres 17. Mediana powierzchni mieszkania przypadającej na jednego członka gospodarstwa domowego w gospodarstwach z dziećmi w podziale na województwa (w latach 2005 i 2012; w m²).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

** Ludzie starsi często posiadają duże mieszkania, co niekoniecznie jest związane z ich dobrą sytuacją finansową, a może wynikać z braku nawyku zamiany lokum na mniejsze, po opuszczeniu przez dzieci domu rodzinnego.

Na co warto zwrócić uwagę?

Metraż jaki przypada na jednego członka gospodarstwa w gospodarstwach domowych z dziećmi nie różni się znacznie pomiędzy województwami. W prawie każdym z województw w latach 2005-2012 nastąpił wzrost mediany powierzchni mieszkania przypadającej na członka gospodarstwa domowego z dziećmi.

II.g2. Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa z dziećmi

Opis

Na podstawie proponowanego wskaźnika można ocenić, czy spełnione są pewne warunki mieszkaniowe w gospodarstwach z dziećmi. Warunki lokalowe, jakie brano pod uwagę, to: posiadanie dostępu do bieżącej ciepłej wody, szczelność dachu i poziom zawilgocenia mieszkania, skuteczność ogrzewania w zimie, posiadanie łazienki, posiadanie ustępu. W przypadku, gdy gospodarstwo wykazywało problem z co najmniej jednym z wymienionych pozycji, uznawano stan mieszkania za zły.

Wzór

Zły stan mieszkania = U_i/A_i , gdzie:

U_i – liczba gospodarstw z i dziećmi, w których co najmniej jeden z podstawowych warunków lokalowych nie był spełniony

A_i – łączna liczba gospodarstw z i dziećmi

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

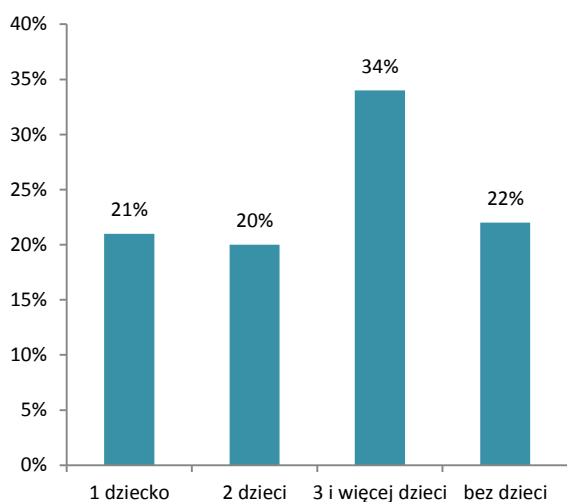
Raz w roku

Wartości wskaźnika

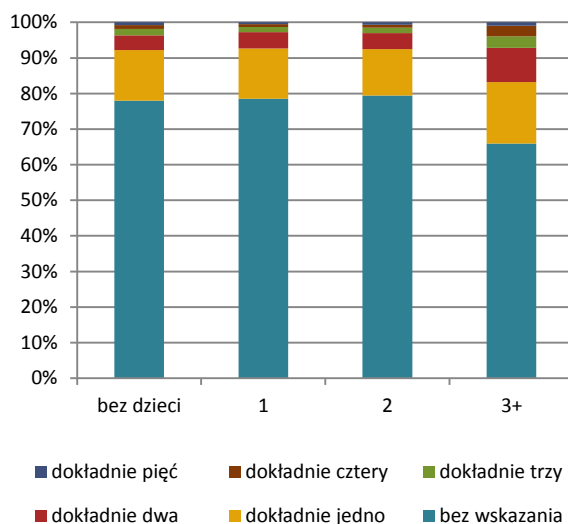
Tabela 15. Odsetek gospodarstw użytkujących mieszkania o złym standardzie (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.; proc.)

	2012
Gospodarstwo z 1 dzieckiem	21
Gospodarstwo z 2 dzieci	20
Gospodarstwo z 3 i więcej dzieci	34
Gospodarstwo bez dzieci	22

Wykres 18. Odsetek gospodarstw z dziećmi i bez dzieci użytkujących mieszkania o złym standardzie (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.).

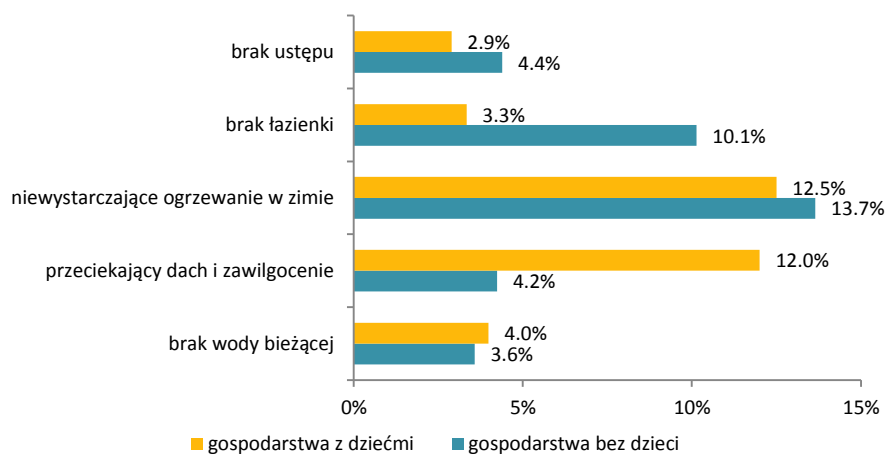
Wykres 19. Struktura gospodarstw z i bez dzieci według liczby wskazań złych warunków (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Wykres 20. Odsetek gospodarstw z dziećmi i bez dzieci według warunków lokalowych (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Gospodarstwa wielodzietne (z trojgiem lub więcej dzieci) znacznie częściej niż pozostałe gospodarstwa użytkują mieszkania o złym standardzie. Gospodarstwa zazwyczaj zgłaszają niespełnienie jednego z wyszczególnionych warunków. Gospodarstwa domowe, których mieszkania nie spełniają wszystkich pięciu warunków stanowią mniej niż 1% we wszystkich analizowanych rodzajach gospodarstw. Najwięcej gospodarstw z dziećmi ma problem z ogrzewaniem mieszkania oraz z jego zawilgoceniem. Niemniej brak ustępu, łazienki czy wody bieżącej częściej dotyka gospodarstwa bez dzieci niż z dziećmi.

II.d3. Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa domowe z dziećmi z na wsi i w mieście

Opis

Na podstawie proponowanego wskaźnika można ocenić, czy spełnione są pewne warunki mieszkaniowe w gospodarstwach z dziećmi. Warunki lokalowe, jakie brano pod uwagę to: posiadanie dostępu do bieżącej ciepłej wody, szczelność dachu i zawilgocenie mieszkania, skuteczność ogrzewania w zimie, posiadanie łazienki, posiadanie ustępu. W przypadku, gdy gospodarstwo wykazywało problem z co najmniej jednym z wymienionych pozycji, uznawano stan mieszkania za zły.

Wzór

Zły stan mieszkania = U_{ij}/A_{ij} , gdzie:

U_{ij} – liczba gospodarstw z i dziećmi mieszkających w j -tym typie miejscowości, w których co najmniej jeden z podstawowych warunków lokalowych nie był spełniony

A_{ij} – łączna liczba gospodarstw z i dziećmi mieszkających w j -tym typie miejscowości

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

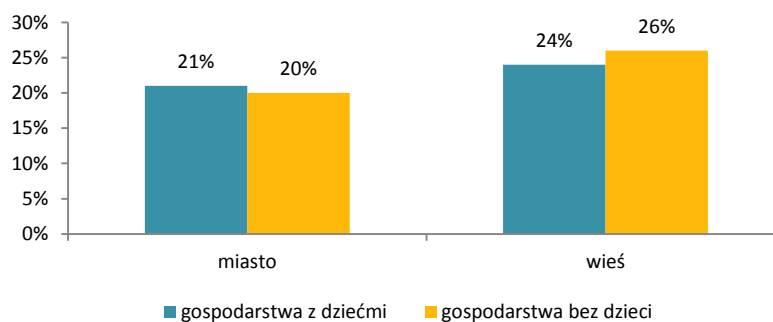
Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 16. Odsetek gospodarstw z dziećmi i bez dzieci użytkujących mieszkania o złym standardzie na wsi i w mieście (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.; proc.)

Klasa miejscowości	Gospodarstwo z dziećmi	Gospodarstwo bez dzieci
miasto	21	20
wieś	24	26

Wykres 21. Odsetek gospodarstw z dziećmi użytkujących mieszkania o złym standardzie na wsi i w mieście (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Odsetek gospodarstw użytkujących mieszkania o złym standardzie jest znacznie wyższy na wsi niż w mieście. Dotyczy to jednak przede wszystkim gospodarstw bez dzieci. Miejskie i wiejskie gospodarstwa z dziećmi zamieszkują w lokalach o porównywalnych warunkach. W 2012 roku, w mieście 21% gospodarstw z dziećmi skarżyło się na zły standard zamieszkiwanego lokalu, a na wsi 24%.

II.d4. Stan mieszkania użytkowanego przez gospodarstwa z dziećmi w podziale na województwa

Opis

Na podstawie proponowanego wskaźnika można ocenić, czy spełnione są pewne warunki mieszkaniowe w gospodarstwach z dziećmi. Warunki lokalowe, jakie brano pod uwagę, to: posiadanie dostępu do bieżącej ciepłej wody, szczelność dachu i zawilgocenie mieszkania, skuteczność ogrzewania w zimie, posiadanie łazienki, posiadanie ustępu. W przypadku, gdy gospodarstwo wykazywało problem z co najmniej jednym z wymienionych pozycji uznawano stan mieszkania za zły.

Wzór

Zły stan mieszkania = U_{ij}/A_{ij} , gdzie:

U_{ij} – liczba gospodarstw z i dziećmi mieszkających w j -tym województwie, w których co najmniej jeden z podstawowych warunków lokalowych nie był spełniony

A_{ij} – łączna liczba gospodarstw z i dziećmi mieszkających w j -tym województwie

Źródło

BBGD

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

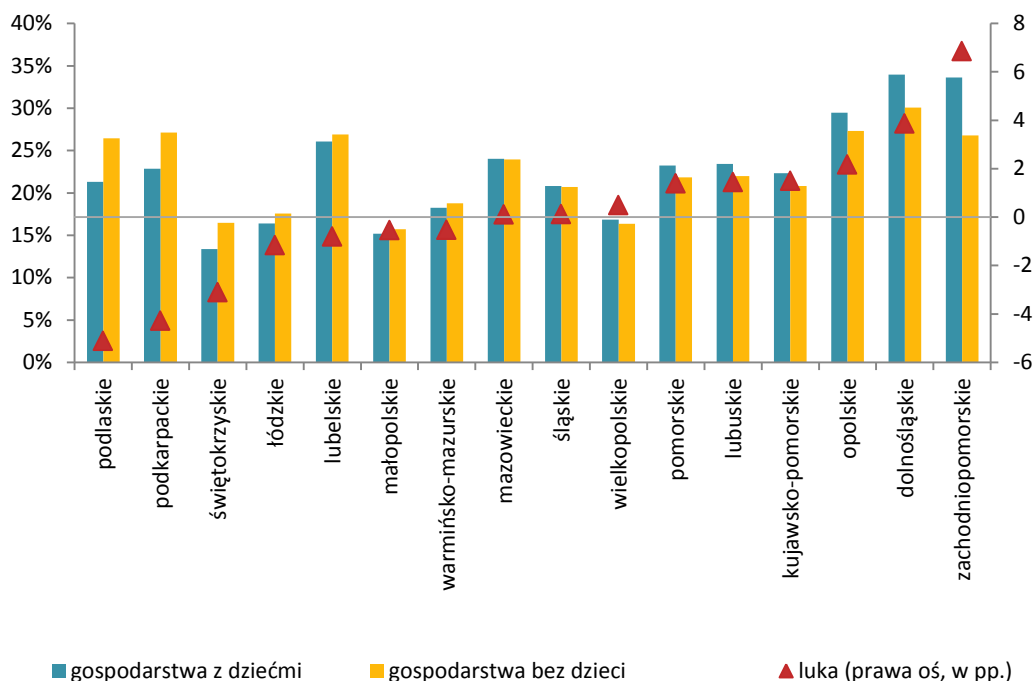
Wartości wskaźnika

Tabela 17. Odsetek gospodarstw z dziećmi użytkujących mieszkania o złym standardzie w podziale na województwa (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.; proc.)

Województwo	Gospodarstwo z dziećmi	Gospodarstwo bez dzieci
dolnośląskie	34	30
kujawsko-pomorskie	23	22
lubelskie	22	21
lubuskie	29	27
łódzkie	23	27
małopolskie	15	16
mazowieckie	18	19
opolskie	23	22
podkarpackie	13	16
podlaskie	16	18
pomorskie	21	21
śląskie	24	24

świętokrzyskie	21	26
warmińsko-mazurskie	26	27
wielkopolskie	17	16
zachodniopomorskie	34	27

Wykres 22. Odsetek gospodarstw z i bez dzieci użytkujących mieszkania o złym standardzie w podziale na województwa (z wyłączeniem tych zamieszkiwanych jedynie przez osoby w wieku powyżej 60 lat; 2012 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Na terenie Polski odsetek mieszkań o niskim standardzie z dziećmi jest silnie zróżnicowany. Jest on względnie niski dla gospodarstw z dziećmi i baz dzieci w województwach: wielkopolskim, podkarpackim, małopolskim i mazowieckim. Relatywnie wysoki udział gospodarstw użytkujących mieszkania o złym standardzie obserwuje się w województwach dolnośląskim, zachodniopomorskim, lubuskim i warmińsko-mazurskim.

III. Godzenie pracy z obowiązkami domowymi

Wpływ na decyzję o dietności może mieć również zgoda obojga partnerów co do podziału obowiązków związanych z opieką nad dzieckiem i zarabianiem pieniędzy. W 2013 roku wskaźnik zatrudnienia wśród matek dzieci do lat 12 wyniósł 65%, natomiast wśród ojców aż 91%. Tak duża luka w zatrudnieniu pomiędzy płaciami bezpośrednio wynika z wysokiego odsetka matek rezygnujących z aktywności zawodowej z powodu opieki nad dziećmi. Aż 19% matek i jedynie 0,5% ojców dzieci do lat 12 było w 2013 roku nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem. Znaczne różnice międzypłciowe są widoczne także w przypadku pracy w niepełnym wymiarze czasu ze względu na opiekę nad dzieckiem. 2,6% pracujących matek i tylko 0,1% pracujących ojców dzieci w wieku do 12 lat ograniczyło liczbę godzin pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem. W przypadku obu wskaźników trudno jest w ostatnich latach zaobserwować zmianę wzorców podziału obowiązków pomiędzy kobiety i mężczyzn, co potwierdza długotrwałość tego procesu.

Możliwość łączenia obowiązków zawodowych z opieką nad dzieckiem zależy w znacznej mierze od udogodnień oferowanych przez pracodawcę. Według badania GGS w 2011 roku prawie 1/3 pracujących rodziców dzieci do lat 12 deklarowała, że ich pracodawca umożliwi im pracę w elastycznych godzinach pracy. Z takiego udogodnienia mogło korzystać 36% kobiet i 29% mężczyzn. Trudno jednak ocenić, na ile ta różnica międzypłciowa zależy od cech wykonywanego zawodu, czy woli pracodawcy, a na ile od inicjatywy pracownika. Według badania EQLS 27% pracowników najemnych posiadających dzieci do 12 lat może zmieniać godziny rozpoczęcia i kończenia pracy, a 35% może wziąć dzień wolnego z niewielkim wyprzedzeniem.

Ogromnie ważne dla możliwości godzenia pracy z obowiązkami domowymi są również usługi opieki nad dziećmi. W 2012 roku niespełna 4% dzieci w wieku do 3-letniego było pod opieką żłobka lub klubu dziecięcego. Najwięcej dzieci korzystało z takich usług w województwach południowo-zachodniej części Polski: opolskim, dolnośląskim i lubuskim (odpowiednio 7,2%, 6,7% i 5,1%), a najmniej w województwach pomorskim (2,3%), świętokrzyskim (2,6%), lubelskim (2,6%) i warmińsko-mazurskim (2,7%).

Spośród dzieci w wieku 3-5 lat 70% było w 2012 roku objętych wychowaniem przedszkolnym. Od 2005 roku odsetek dzieci uczęszczających do przedszkola wzrósł o 29 pkt proc.. Co ważne, ten wzrost dotyczy przede wszystkim obszarów wiejskich, gdzie w 2005 roku z usług przedszkola korzystało jedynie 19% dzieci, a w 2012 roku aż 51%. W mieście w 2012 roku wychowaniem przedszkolnym było objętych 84% dzieci, czyli o 26 pkt proc. więcej niż w 2005 roku. Podobnie jak w przypadku żłobków najwięcej dzieci korzysta z przedszkoli w województwie opolskim (78%), a najmniej w warmińsko-mazurskim (60%). Warto zauważyć, że w latach 2005-2012 w województwach świętokrzyskim i podlaskim wzrost odsetka dzieci uczęszczających do przedszkola wyniósł aż 35 punktów procentowych. Najmniejszą zmianę odnotowano natomiast w województwie opolskim, w którym wskaźnik również w 2005 roku był wyjątkowo wysoki.

Co istotne, sukcesywnie wzrasta liczba miejsc zarówno w żłobkach i klubach dziecięcych, jak i w przedszkolach. Tylko w okresie od grudnia 2011 do czerwca 2013 liczba miejsc w żłobkach wzrosła o 1/3 (do 42 tys. miejsc), a w klubach dziecięcych ponad 3-krotnie (do 766 miejsc). Jest to ogromnie ważne, ponieważ wg danych EQLS aż 55% ankietowanych deklaruje trudności w korzystaniu z usług dziennej opieki nad dzieckiem w powodu braku miejsc w żłobkach i przedszkolach (w 2011 roku).

W latach 2005-2012 wydatki rodziców na opiekę przedszkolną znacznie wzrosły. W 2005 roku na jedno dziecko w wieku od 4 do 6 lat wydawano przeciętnie 206 zł.⁸ W 2012 była to kwota o prawie 1/4 wyższa (253 zł). Największy, trzydziestoprocentowy wzrost dotyczy dużych miast oraz wsi. Możliwe jednak, że wzrost odnotowany w miastach wynika z faktu popularyzacji prywatnych placówek. Najwięcej płacą za przedszkole rodzice z województw pomorskiego (428 zł), mazowieckiego (379 zł) oraz warmińsko-mazurskiego (330 zł). Najmniej zaś kosztuje przedszkole w województwach opolskim (155 zł), świętokrzyskim (164 zł) i śląskim (170 zł).

⁸ Z uwzględnieniem prywatnych przedszkoli

III.1. Czas i organizacja pracy sprzyjające rodzinie

III.g1. Odsetek kobiet i mężczyzn nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem

Opis

Odsetek kobiet i mężczyzn nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem do lat 12, wśród wszystkich kobiet i mężczyzn*

Wzór

$$W = A/B$$

A – liczba kobiet/mężczyzn nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem do lat 12

B – liczba kobiet/mężczyzn

Źródło

BAEL

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 18. Odsetek matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat, nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem (w latach 2005-2013; proc.)

	2005*	2006**	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
kobiety	20,7	-	18,1	19,0	19,8	19,3	19,9	18,7	18,7
mężczyźni	0,5	-	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,5

Tabela 19. Odsetek matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat, nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem, wg województw (w latach 2007 i 2013; proc.)

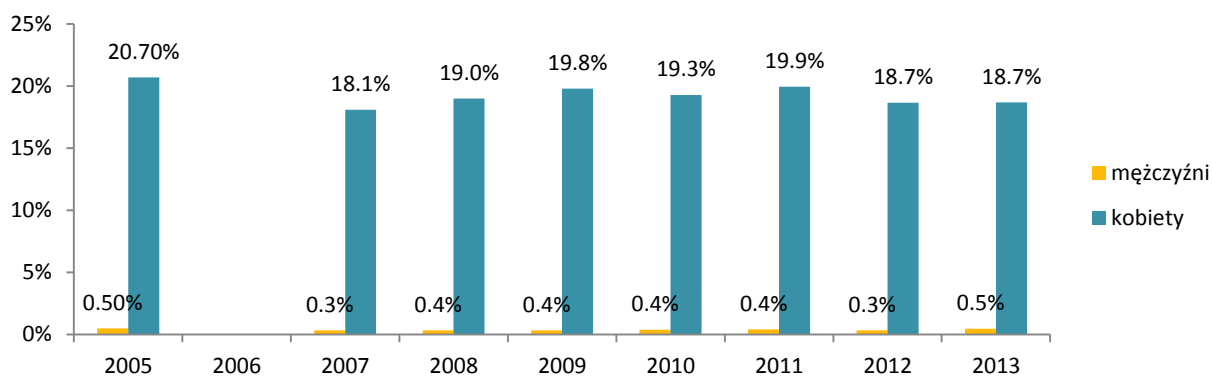
	2007		2012	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
dolnośląskie	0,2	17,7	0,4	17,3
kujawsko-pomorskie	0,6	17,4	1,0	20,3
lubelskie	0,5	17,9	0,2	13,8
lubuskie	0,4	24,2	0,7	17,9
łódzkie	0,8	15,8	0,7	16,1
małopolskie	0,0	19,6	0,1	22,1

* O ile w przypadku lat 2007-2012 liczba w tabeli oznacza odsetek nieaktywnych matek i ojców ze względu na opiekę nad dzieckiem, tak liczba dla 2005 roku oznacza odsetek matek i ojców nieaktywnych z powodu zajmowania się domem, rodziną

** W zbiorze BAEL za 2006 rok nie ma możliwości zidentyfikowania rodziców dzieci do lat 12

mazowieckie	0,9	16,5	0,7	17,2
opolskie	0,0	18,5	0,4	22,1
podkarpackie	0,5	19,9	0,2	17,0
podlaskie	0,2	14,6	0,4	14,3
pomorskie	0,3	15,7	0,6	20,3
śląskie	0,0	18,4	0,1	19,8
świętokrzyskie	0,4	19,5	1,0	19,6
warmińsko-mazurskie	0,4	21,5	0,4	19,8
wielkopolskie	0,4	16,7	0,5	18,8
zachodniopomorskie	0,0	14,3	0,4	25,2
Polska	0,0	18,1	0,5	18,7

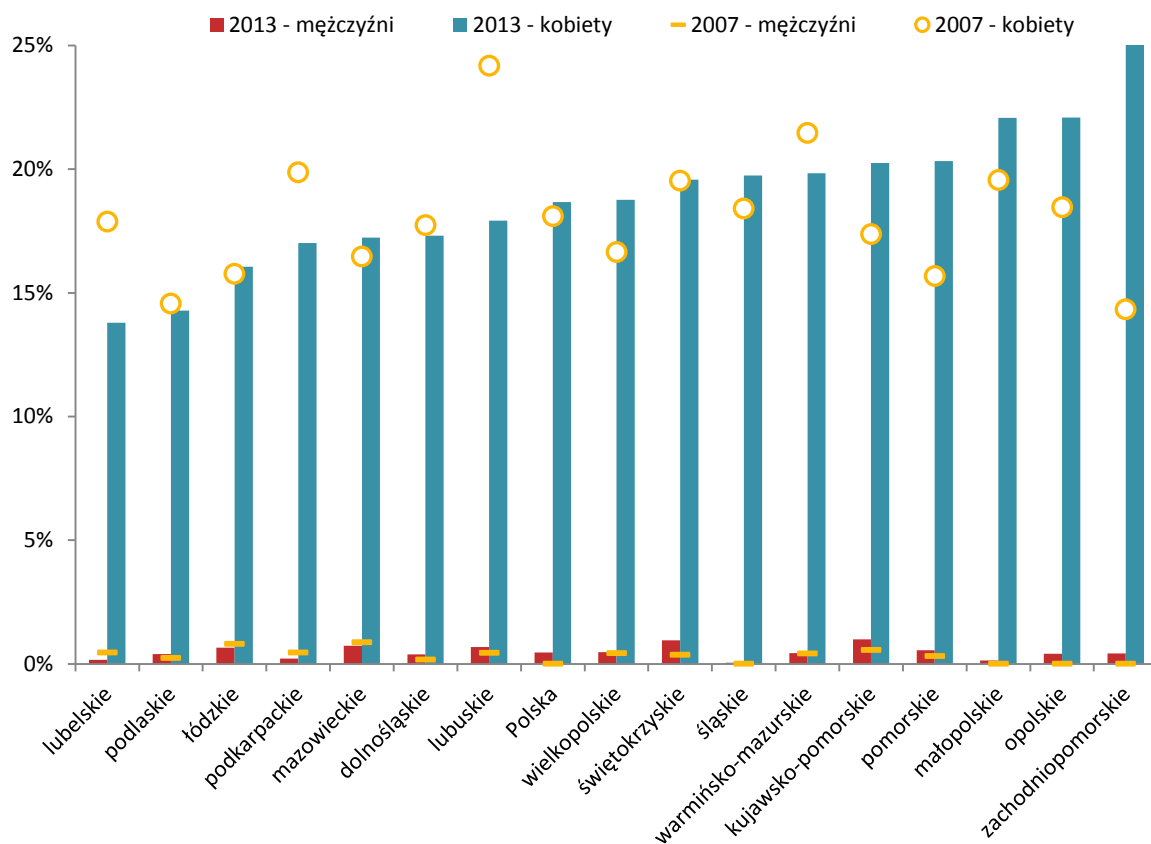
Wykres 23. Odsetek matek i ojców dzieci do lat 12, nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem (w latach 2005⁹-2013).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

⁹ O ile w przypadku lat 2007-2012 liczba w tabeli oznacza odsetek nieaktywnych matek i ojców ze względu na opiekę nad dzieckiem, tak liczba dla 2005 roku oznacza odsetek matek i ojców nieaktywnych z powodu zajmowania się domem, rodziną

Wykres 24. Odsetek matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat, nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem, wg województw (w latach 2007 i 2013).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

Na co warto zwrócić uwagę?

Odsetek matek nieaktywnych zawodowo ze względu na opiekę nad dzieckiem jest wielokrotnie wyższy od odsetka mężczyzn nieaktywnych z tego samego powodu. Odsetek matek biernych z powodu opieki nad dziećmi jest szczególnie wysoki w województwach zachodniopomorskim, opolskim i małopolskim. Najniższy jest natomiast w województwach lubelskim, podlaskim i łódzkim. Mężczyźni najczęściej zostają w domu z dziećmi w województwach kujawsko-pomorskim i świętokrzyskim.

W latach 2007-2013 w całej Polsce odsetki matek i ojców biernych ze względu na opiekę nad dzieckiem nie zmieniły się znacząco. Znaczne zmiany nastąpiły jednak w poszczególnych województwach. Odsetek matek biernych z powodu opieki nad dzieckiem wzrósł w województwach zachodniopomorskim, opolskim, małopolskim, pomorskim, kujawsko-pomorskim i wielkopolskim. Spadł natomiast w województwach lubuskim, lubelskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim.

III.d1. Odsetek matek i ojców pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem lub inną osobą

Opis

Odsetek matek i ojców pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem lub inną osobą, wśród wszystkich pracujących matek i ojców dzieci do lat 12.

Wzór

$$W = A/B$$

A – liczba matek/ojców dzieci do lat 12 pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem lub inną osobą

B – liczba pracujących matek/ojców dzieci do lat 12

Źródło

BAEL

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

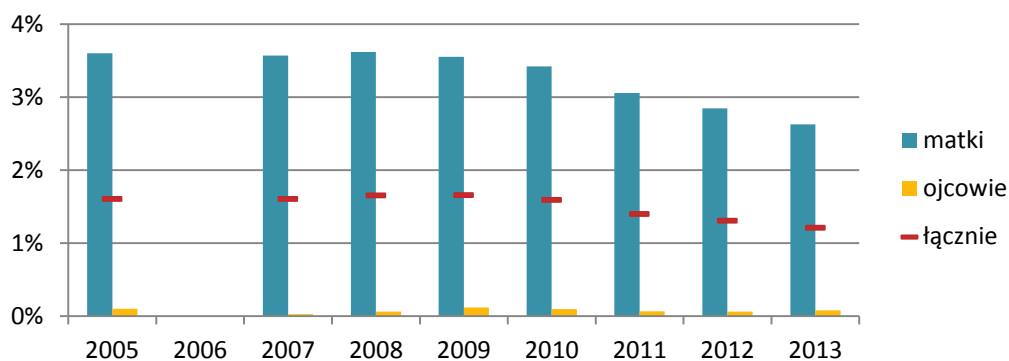
Wartości wskaźnika

Tabela 20. Odsetek matek i ojców pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem lub inną osobą (w latach 2005-2013; proc.)

	2005	2006**	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
matki	3,6	-	3,6	3,6	3,6	3,4	3,1	2,8	2,6
ojcowie	0,1	-	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
łącznie	1,6	-	1,6	1,7	1,7	1,6	1,4	1,3	1,2

** W zbiorze BAEL za 2006 rok nie ma możliwości zidentyfikowania rodziców dzieci do lat 12

Wykres 25. Odsetek matek i ojców pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem lub inną osobą (w latach 2005-2013).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

Na co warto zwrócić uwagę?

Kobiety częściej niż mężczyźni podejmują pracę w niepełnym wymiarze czasu ze względu na opiekę nad dzieckiem, czy inną osobą. W latach 2005-2013 zaobserwowano jednak spadek odsetka kobiet pracujących z tego powodu w niepełnym wymiarze czasu pracy.

III.d2. Odsetek matek i ojców, których pracodawca umożliwia pracę w elastycznych godzinach pracy

Opis

Odsetek matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat, którym pracodawca umożliwia pracę w elastycznych godzinach pracy (z powodów osobistych) wśród wszystkich pracujących matek i ojców.

Wzór

$$W = A/B$$

A – liczba matek/ojców których pracodawca umożliwia pracę w elastycznych godzinach pracy z powodów osobistych

B – liczba pracujących matek/ojców

Źródło

GGŚ

Kiedy możliwy jest pomiar?

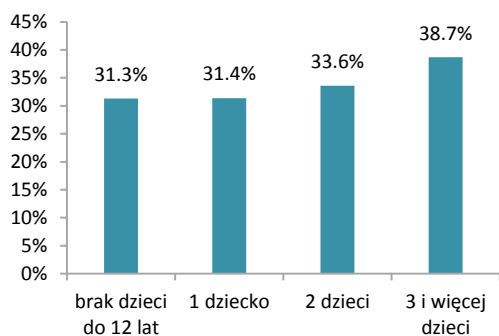
Raz na 3-4 lata (następna fala badania zrealizowana zostanie najprawdopodobniej w 2014 roku).

Wartości wskaźnika

Tabela 21. Odsetek matek i ojców, których pracodawca umożliwia pracę w elastycznych godzinach pracy z powodów osobistych (2011 r.; proc.)

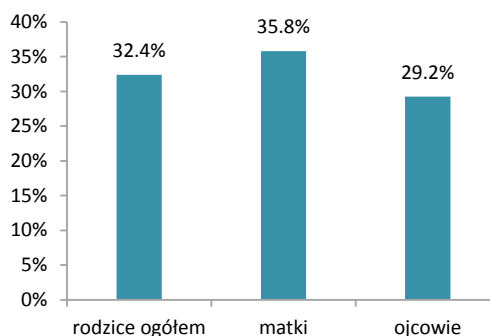
rodzice ogółem	32,4
matki	35,8
ojcowie	29,2
według liczby dzieci	
brak dzieci do 12 lat	31,3
1 dziecko	31,4
2 dzieci	33,6
3 i więcej dzieci	38,7

Wykres 26. Odsetek matek i ojców, których pracodawca umożliwia pracę w ramach elastycznych form zatrudnienia z powodów osobistych, wg liczby dzieci w wieku do 12 lat (2011 r.; w proc.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GGS 2011.

Wykres 27. Odsetek matek i ojców, których pracodawca umożliwia pracę w ramach elastycznych form zatrudnienia z powodów osobistych, wg płci (2011 r.; w proc.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GGS 2011.

Na co warto zwrócić uwagę?

Około 1/3 pracujących rodziców ma możliwość pracy w ramach elastycznych form zatrudnienia. Odsetek ten wzrasta wraz z liczbą posiadanych dzieci i jest nieco wyższy w przypadku matek niż ojców.

III.d3. Odsetek pracujących rodziców mogących zmieniać godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy i w razie potrzeby wziąć dzień wolnego

Opis

Odsetek pracujących rodziców dzieci do 12 lat mogących zmieniać godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy i w razie potrzeby wziąć dzień wolnego z niewielkim wyprzedzeniem.

Wzór

$$W = A_i/B$$

A_i – liczba pracujących matek i ojców dzieci do 12 lat, których pracodawca zapewnia i -te udogodnienie

B – liczba pracujących matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat

i – możliwość zmiany godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy; możliwość wzięcia dnia wolnego z niewielkim wyprzedzeniem

Źródło

EQLS

Kiedy możliwy jest pomiar?

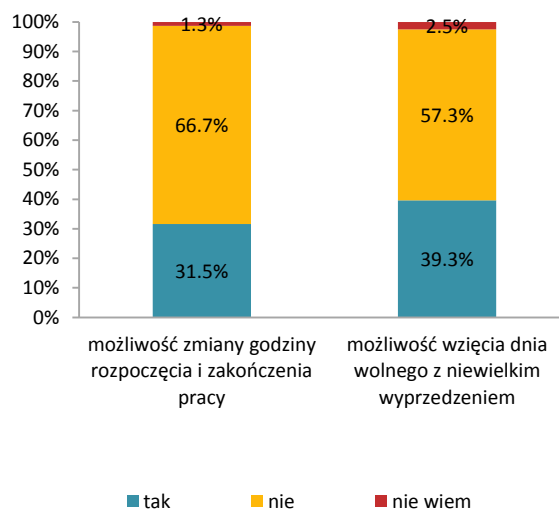
Raz na 3-4 lata

Wartości wskaźnika

Tabela 22. Odsetek pracujących rodziców mogących zmieniać godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy i w razie potrzeby wziąć dzień wolnego z niewielkim wyprzedzeniem (2011 r.; proc.)

		tak	nie	nie wiem
Pracujący ogółem	możliwość zmiany godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy	31,5	66,7	1,3
	możliwość wzięcia dnia wolnego z niewielkim wyprzedzeniem	39,3	57,3	2,5
Pracownicy najemni	możliwość zmiany godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy	27,1	71,3	1,6
	możliwość wzięcia dnia wolnego z niewielkim wyprzedzeniem	34,5	62,1	3,4

Wykres 28. Odsetek pracujących rodziców mogących zmieniać godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy i w razie potrzeby wziąć dzień wolnego z niewielkim wyprzedzeniem (2011 r.; w proc.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych EQLS 2011.

Na co warto zwrócić uwagę?

W 2011 roku 31,5% wszystkich polskich pracujących rodziców miało możliwość zmiany godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy, a 39% mogło wziąć dzień wolnego z niewielkim wyprzedzeniem.

Wśród pracowników najemnych odsetki te były nieco niższe i równe odpowiednio 27% i 35%.

III. Godzenie pracy z obowiązkami domowymi

III.2. Dostępne, wysokiej jakości usługi opieki i edukacji dzieci do 12 lat

III.g2. Odsetek dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych

Opis

Odsetek dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych wśród wszystkich dzieci w wieku do lat 3.

Wzór

$$W = A/B$$

A – liczba dzieci w wieku do 3-ich lat korzystających z usług żłobka

B – całkowita liczba wszystkich dzieci w wieku do 3-ich lat

Źródło

BDL GUS oraz opracowanie „Żłobki i kluby dziecięce w 2013 r.” (GUS, 2014)

Kiedy możliwy jest pomiar?

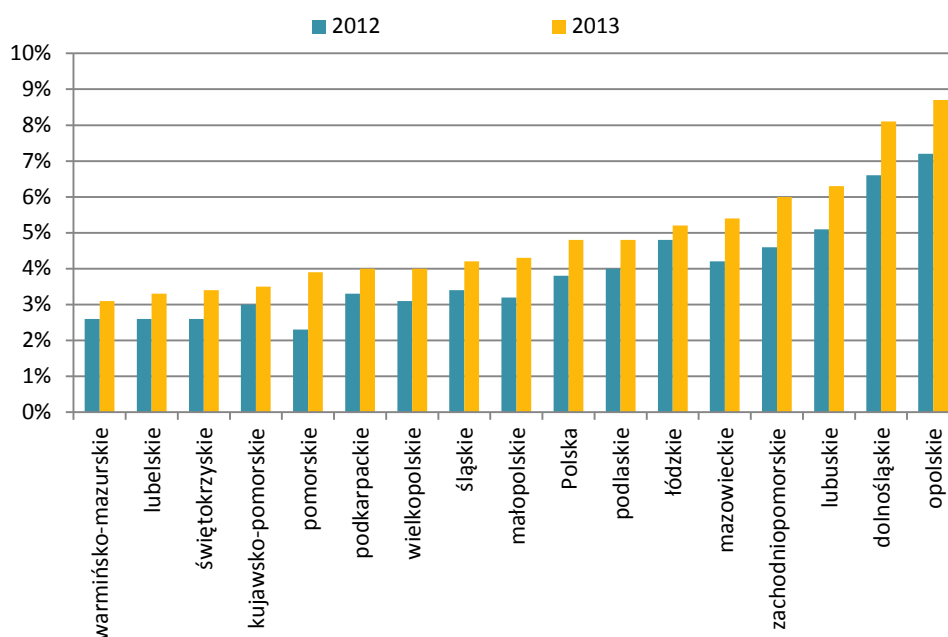
Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 23. Odsetek dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych wśród dzieci w wieku do lat 3 (w latach 2012-2013; proc.)

	2012	2013
Polska	3,8	4,8
łódzkie	4,8	8,1
mazowieckie	4,2	3,5
małopolskie	3,2	3,3
śląskie	3,4	6,3
lubelskie	2,6	5,2
podkarpackie	3,3	4,3
podlaskie	4,0	5,4
świętokrzyskie	2,6	8,7
lubuskie	5,1	4,0
wielkopolskie	3,1	4,8
zachodniopomorskie	4,6	3,9
dolnośląskie	6,7	4,2
opolskie	7,2	3,4
kujawsko-pomorskie	3,0	3,1
pomorskie	2,3	4,0
warmińsko-mazurskie	2,7	6,0

Wykres 29. Odsetek dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych wśród dzieci w wieku do lat 3 (2012 r.).

Źródło: BDL GUS, „Żłobki i kluby dziecięce w 2013 r.” (GUS, 2014).

Na co warto zwrócić uwagę?

Odsetek dzieci korzystających ze żłobków lub klubów dziecięcych jest najwyższy w województwach opolskim, dolnośląskim i lubuskim, a najniższy w województwach warmińsko-mazurskim, lubelskim i świętokrzyskim. W każdym z województw w latach 2012-2013 zaobserwowano nieznaczny wzrost odsetka dzieci korzystających z usług żłobka lub klubu dziecięcego.

III.g3. Odsetek gmin, w których jest żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy

Opis

Odsetek gmin, w których jest żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy.

Wzór

$$W = A/B$$

A – liczba gmin, w których jest żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy

B – całkowita liczba gmin

Źródło

BDL GUS

Kiedy możliwy jest pomiar?

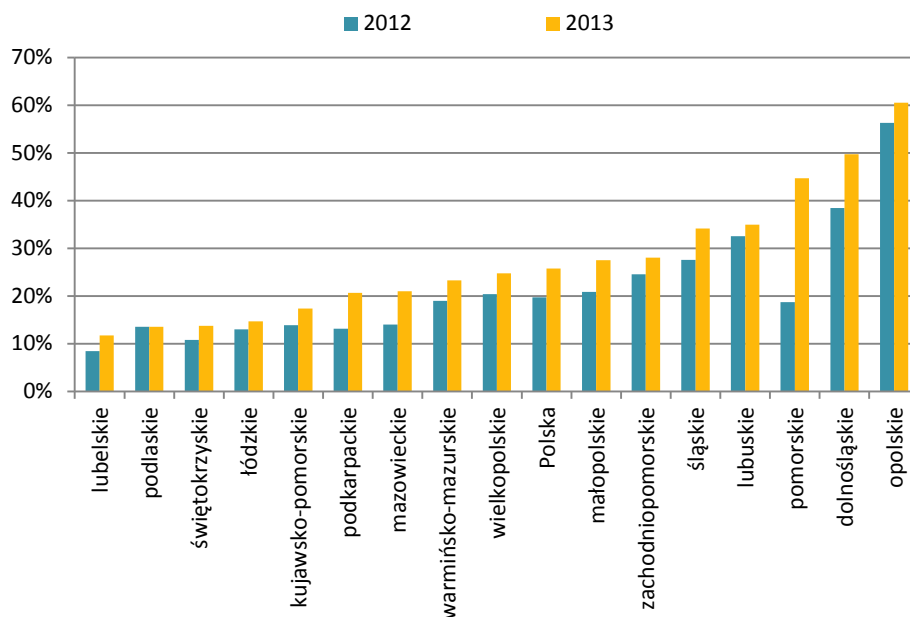
Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 24. Odsetek gmin, w których jest żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy, według województw (w latach 2012 i 2013; proc.)

	2012	2013
Polska	19,7	25,7
dolnośląskie	38,5	49,7
kujawsko-pomorskie	13,9	17,4
lubelskie	8,5	11,7
lubuskie	32,5	34,9
łódzkie	13,0	14,7
małopolskie	20,9	27,5
mazowieckie	14,0	21,0
opolskie	56,3	60,6
podkarpackie	13,1	20,6
podlaskie	13,6	13,6
pomorskie	18,7	44,7
śląskie	27,5	34,1
świętokrzyskie	10,8	13,7
warmińsko-mazurskie	19,0	23,3
wielkopolskie	20,4	24,8
zachodniopomorskie	24,6	28,1

Wykres 30. Odsetek gmin, w których jest żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy, według województw (w latach 2012 i 2013).

Źródło: BDL GUS.

Na co warto zwrócić uwagę?

W 2013 roku w 26% gmin w Polsce był co najmniej jeden żłobek, oddział żłobkowy lub klub dziecięcy. Województwa o największym odsetku gmin z dostępnymi usługami opieki nad dziećmi to opolskie, dolnośląskie, pomorskie oraz lubuskie. Województwa o najmniejszym odsetku gmin z klubem dziecięcym, żłobkiem lub oddziałem żłobkowym to lubelskie, podlaskie, świętokrzyskie i łódzkie.

Co istotne, w każdym z województw odsetek gmin z dostępem do wymienionych usług wzrósł w latach 2012-2013.

III.g4. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Opis

Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wśród wszystkich dzieci w wieku 3-5 lat.

Wzór

$$W = A/B$$

A- liczba dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczająca do przedszkola

B- liczba dzieci w wieku 3-5 lat

Źródło

BDL GUS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Dodatkowe informacje

- Wychowanie przedszkolne obejmuje przedszkola, łącznie ze specjalnymi
- Prezentowane dane o przedszkolach podane są według stanu na początek roku szkolnego (30 września), nie obejmują one wychowania przedszkolnego w zakładach opieki zdrowotnej
- Po 2010 r. – wskaźnik liczony zgodnie z wynikiem NSP 2011
- Od 2011 roku – obowiązek edukacji przedszkolnej dla 5-latków
- Odejdźcie 6-latków do szkolnych zerówek i szkół – daje więcej miejsca!!!

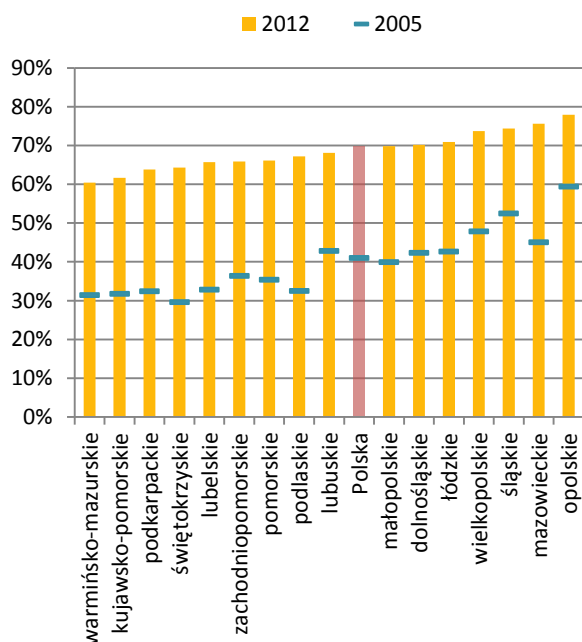
Wartości wskaźnika

Tabela 25. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (w latach 2005 i 2012; proc.)

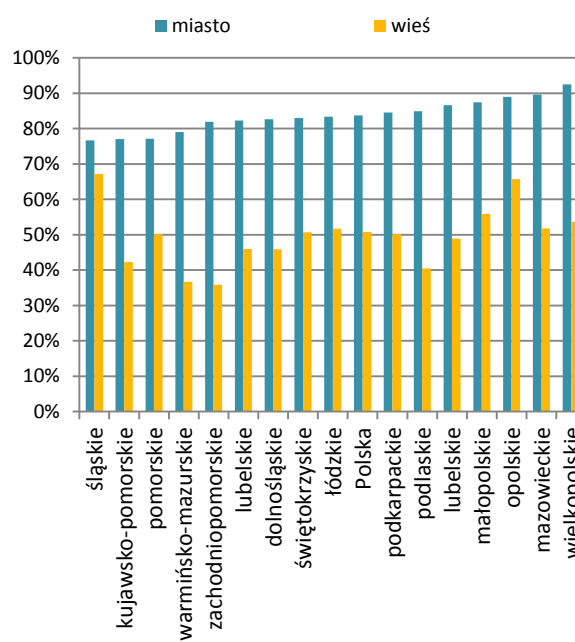
	ogółem		Na wsi		W mieście	
	2005	2012	2005	2012	2005	2012
Polska	41	70	19	51	58	84
łódzkie	43	71	19	52	59	83
mazowieckie	45	76	16	52	65	90
małopolskie	40	70	22	56	64	87
śląskie	53	74	39	67	57	77
lubelskie	33	66	13	49	59	87
podkarpackie	32	64	17	50	61	85
podlaskie	33	67	6	41	52	85
świętokrzyskie	30	64	14	51	53	83
lubelskie	43	68	19	46	59	82
wielkopolskie	48	74	28	54	67	93
zachodniopomorskie	36	66	7	36	54	82
dolnośląskie	42	70	16	46	56	83

opolskie	59	78	50	66	69	89
kujawsko-pomorskie	32	62	12	42	48	77
pomorskie	35	66	16	50	49	77
warmińsko-mazurskie	31	60	9	37	51	79

Wykres 31. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, wg województw (w latach 2003 i 2012).

Wykres 32. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w mieście i na wsi (2012 r.).

Źródło: BDL GUS.

Na co warto zwrócić uwagę?

W 2012 roku w Polsce 70% dzieci w wieku 3-5 lat było objętych wychowaniem przedszkolnym. Województwa, w których wychowanie przedszkolne jest najpowszechniejsze to opolskie, mazowieckie, śląskie i wielkopolskie.

Warto zauważyć, że występują znaczące różnice pomiędzy powszechnością wychowania przedszkolnego w mieście i na wsi.

W latach 2005-2012 objęcie wychowaniem przedszkolnym znacznie wzrosło w każdym z województw.

III.d4. Liczba instytucji dziennej opieki nad małymi dziećmi (żłobków, klubów dziecięcych i opiekunów dziennych) oraz miejsc w tych instytucjach

Opis

Liczba instytucji dziennej opieki nad małymi dziećmi (żłobków, klubów dziecięcych i opiekunów dziennych) oraz miejsc w tych instytucjach, znajdujących się w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych, prowadzonych przez gminę lub/i dotowanych przez gminę.

Źródło

MPiPS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Dodatkowe informacje

Dane pochodzą z dokumentu „Informacja dotycząca realizacji ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3”

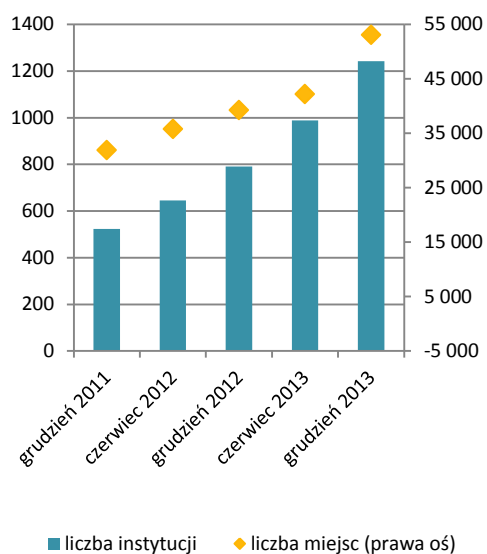
Wartości wskaźnika

Tabela 26. Liczba instytucji dziennej opieki nad małymi dziećmi (żłobków, klubów dziecięcych i opiekunów dziennych) oraz miejsc w tych instytucjach (lata 2011-2013)

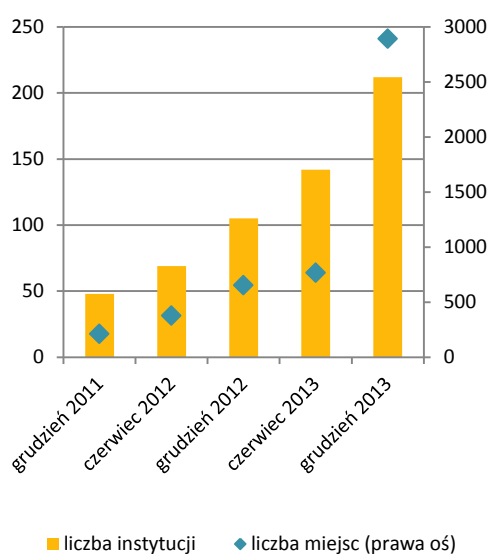
			Liczba instytucji	Liczba miejsc w instytucjach*
żłobki	2011	31 grudnia	523	31 844
		30 czerwca	646	35 751
	2012	31 grudnia	791	39 236
		30 czerwca	988	42 148
	2013	31 grudnia	1 243	53 032
kluby dziecięce	2011	30 grudnia	48	209
		30 czerwca	69	377
	2012	31 grudnia	105	652
		30 czerwca	142	766
	2013	31 grudnia	212	2 890
opiekunowie dzienni	2012	31 grudnia	30	-
		30 czerwca	50	-
	2013	31 grudnia	56	-

* Liczba miejsc w instytucjach utworzonych i/lub prowadzonych przez gminę oraz dotowanych przez gminę

Wykres 33. Liczba żłobków oraz miejsc* w żłobkach (lata 2011-2013)

Wykres 34. Liczba klubów dziecięcych oraz miejsc* w klubach dziecięcych (lata 2011-2013)

Źródło: MPiPS.

Na co warto zwrócić uwagę?

Od 2011 do 2013 roku znacznie wzrosła liczba zarejestrowanych instytucji opieki nad dziećmi. Należy mieć na uwadze, że zaprezentowane dane pochodzą z rejestru instytucji, a wzrost liczby zarejestrowanych instytucji nie musi odzwierciedlać faktycznej zmiany liczby instytucji.

* Liczba miejsc w instytucjach utworzonych i/lub prowadzonych przez gminę oraz dotowanych przez gminę

* Liczba miejsc w instytucjach utworzonych i/lub prowadzonych przez gminę oraz dotowanych przez gminę

III.d5. Liczba dzieci korzystających z usług opiekunów dziennych

Opis

Liczba dzieci korzystających z usług opiekunów dziennych zatrudnionych przez gminę lub/i dotowanych przez gminę.

Źródło

MPiPS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Dodatkowe informacje

Dane pochodzą z dokumentu „Informacja dotycząca realizacji ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3”.

Wartości wskaźnika

Tabela 27. Liczba dzieci korzystających z usług opiekunów dziennych (2012, 2013)

	2012	2013	
	31 grudnia	30 czerwca	30 grudnia
Liczba dzieci	79	153	120

Na co warto zwrócić uwagę?

Od 2011 do 2013 roku wzrosła liczba dzieci pod opieką dziennych opiekunów zatrudnionych lub dotowanych przez gminę.

III.d6. Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych

Opis

Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych

Wzór

Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych = A/B , gdzie:

A – liczba uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych

B – liczba uczniów szkół podstawowych

Źródło

MEN

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Dodatkowe informacje

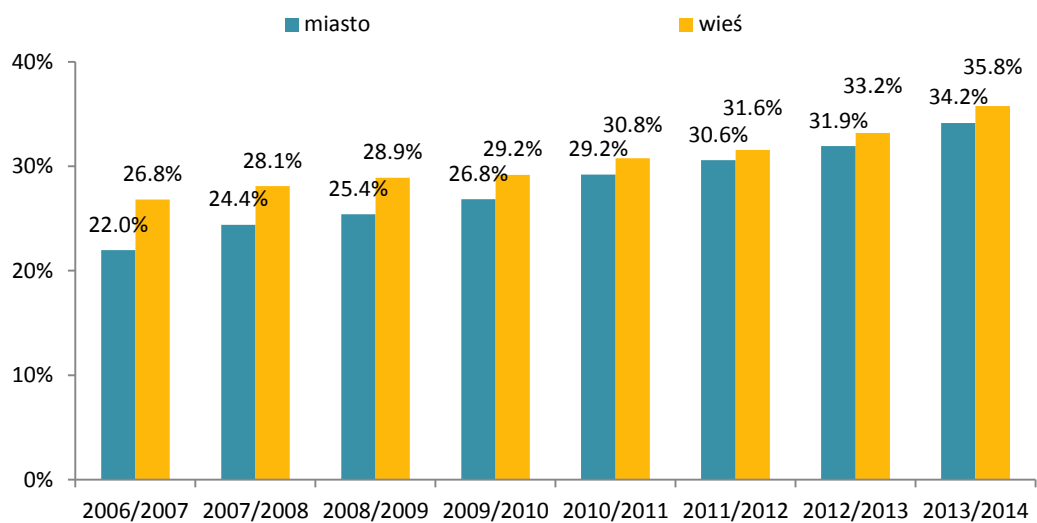
Dane udostępnione przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Wartości wskaźnika

Tabela 28. Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych (2006-2014; proc.)

	miasto	wieś	ogółem
2006/2007	22,0	26,8	24,0
2007/2008	24,4	28,1	25,9
2008/2009	25,4	28,9	26,8
2009/2010	26,8	29,2	27,8
2010/2011	29,2	30,8	29,8
2011/2012	30,6	31,6	31,0
2012/2013	31,9	33,2	32,4
2013/2014	34,2	35,8	34,8

Wykres 35. Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych (2006-2014).

Źródło: MEN.

Na co warto zwrócić uwagę?

Odsetek uczniów szkół podstawowych korzystających ze świetlic szkolnych jest nieco wyższy na wsi, niż w mieście. Od roku szkolnego 2006/2007 do roku 2013/2014 zarówno na wsi, jak i w mieście odsetek ten systematycznie rósł.

III.d7. Odsetek szkół, w których znajdują się świetlice szkolne

Opis

Odsetek szkół podstawowych, w których znajdują się świetlice szkolne

Wzór

Odsetek szkół podstawowych, w których znajdują się świetlice szkolne = A/B , gdzie:

A – liczba szkół podstawowych, w których znajdują się świetlice szkolne

B – liczba wszystkich szkół podstawowych

Źródło

MEN

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Dodatkowe informacje

Dane udostępnione przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Wartości wskaźnika

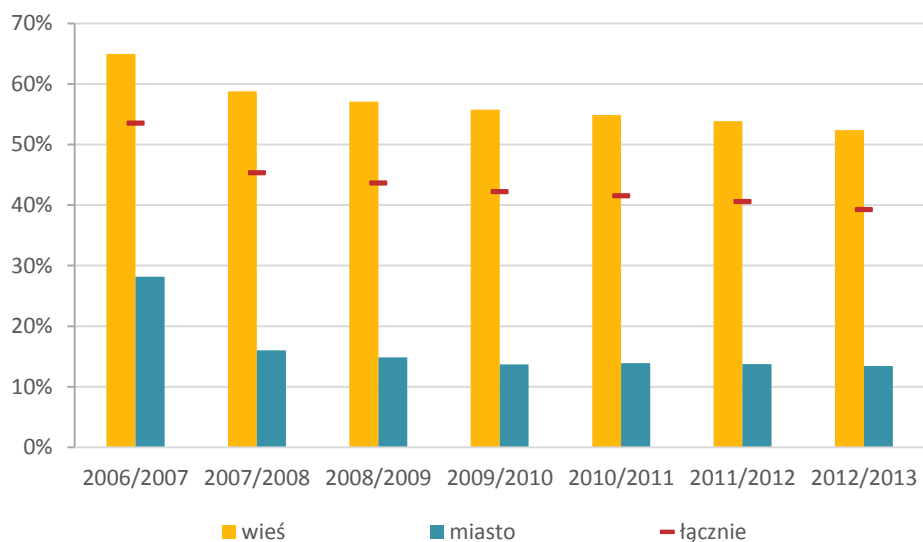
Tabela 29. Odsetek szkół podstawowych na wsi i w mieście bez świetlic i z co najmniej jedną świetlicą (w latach 2006-2013; w proc.)

	wieś		miasto		łącznie	
	brak świetlicy	jedna lub więcej świetlic	brak świetlicy	jedna lub więcej świetlic	brak świetlicy	jedna lub więcej świetlic
2006/2007	65	35	28	72	54	46
2007/2008	59	41	16	84	45	55
2008/2009	57	43	15	85	44	56
2009/2010	56	44	14	86	42	58
2010/2011	55	45	14	86	42	58
2011/2012	54	46	14	86	41	59
2012/2013	52	48	13	87	39	61

Tabela 30. Szkoły podstawowe według liczby świetlic szkolnych (rok 2012/2013)

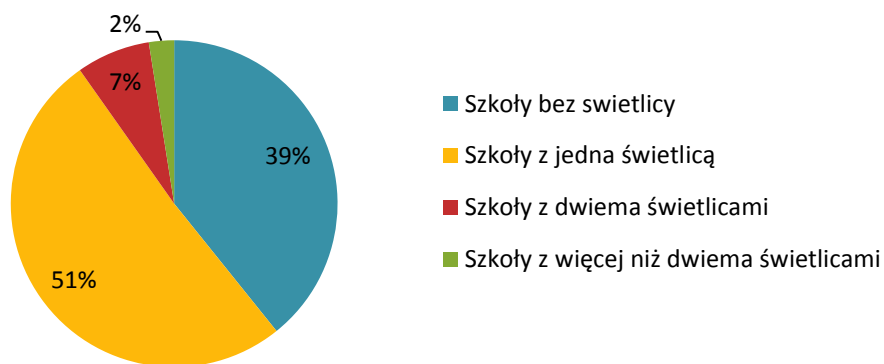
	wieś		miasto		łącznie		
	liczba	odsetek wszystkich szkół na wsi (proc.)	liczba	odsetek wszystkich szkół w mieście (proc.)	liczba	odsetek wszystkich szkół (proc.)	
Szkoły bez świetlicy	4667	52	612	13	5279	39	
Szkoły z co najmniej jedną świetlicą	4239	48	3941	87	8180	61	
w tym szkoły:	z jedną świetlicą	3966	45	2897	64	6863	51
	z dwiema świetlicami	237	3	745	16	982	7
	z więcej niż dwiema świetlicami	36	0	299	7	335	2
łącznie	8906		4553		13459		

Wykres 36. Odsetek szkół podstawowych na wsi i w mieście bez świetlic i z co najmniej jedną świetlicą (w latach 2006-2013).

Źródło: MEN.

Wykres 37. Szkoły podstawowe według liczby świetlic szkolnych (rok 2012/2013).

Źródło: MEN.

Na co warto zwrócić uwagę?

W roku szkolnym 2006/2007 szkoły nie posiadające świetlicy stanowiły 54% wszystkich szkół podstawowych. Do roku 2012/2013 odsetek ten spadł o 15 punktów procentowych (do 39%).

III.d8. Przeciętne wydatki na przedszkole w przeliczeniu na jedno dziecko

Opis

Przeciętne wydatki na przedszkole obliczone jedynie dla gospodarstw zgłaszających tego typu wydatek. Wydatek na poziomie gospodarstwa został podzielony przez liczbę dzieci w wieku od 4 do 6 lat w danym gospodarstwie.

Wzór

Średnia z ilorazu A_i/B_i , gdzie:

A_i – wysokość wydatków na przedszkole w i -tym gospodarstwie, w którym zgłoszono wydatek większy od zera i w którym są dzieci w wieku od 4 do 6 lat

B_i – liczba dzieci w wieku od 4 do 6 lat w gospodarstwie, które zgłosiło wydatek na przedszkole

Źródło

BBGD Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Dodatkowe informacje

Analizując wielkość wskaźnika, należy wziąć pod uwagę jego ograniczenia:

- Nieznana jest liczba dzieci uczęszczających do przedszkola w poszczególnych gospodarstwach domowych. Konstrukcja wskaźnika opiera się na założeniu, że w gospodarstwach ponoszących koszt przedszkola wszystkie dzieci w wieku od 4 do 6 lat uczęszczają do przedszkola.
- Istnieją gospodarstwa, które nie ponoszą kosztu przedszkola, mimo iż dzieci z tych gospodarstw do niego uczęszczają. Uwzględnienie takich gospodarstw przy szacowaniu wskaźnika nie było możliwe.

Ponadto nie jest możliwe odróżnienie kosztu przedszkola publicznego od prywatnego, które zazwyczaj jest droższe. Należy o tym pamiętać rozpatrując międzywojewódzkie różnice w wielkości wskaźnika. Wynikają one między innymi z faktu, że odsetki dzięki uczęszczającym do przedszkoli prywatnych różnią się pomiędzy województwami.

Wartości wskaźnika

Tabela 31. Przeciętne wydatki na przedszkole przypadające na jedno dziecko w wieku od 4 do 6 lat, w zł, w cenach z 2012 roku (w latach 2005 i 2012)

	2005	2012
Polska	206	253

Tabela 32. Przeciętne wydatki na przedszkole przypadające na jedno dziecko w wieku od 4 do 6 lat według klasy miejscowości, w zł, w cenach z 2012 roku (w latach 2005 i 2012)

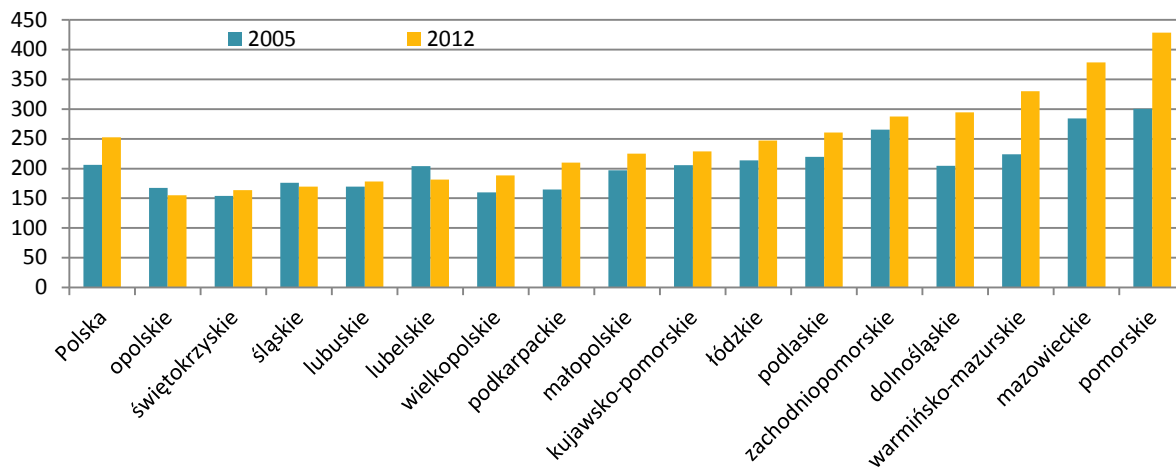
Klasa miejscowości	2005	2012
100 tys. i więcej	253	333
20-100 tys.	215	247

20 tys. i mniej	161	182
wieś	137	179

Tabela 33. Przeciętne wydatki na przedszkole przypadające na jedno dziecko w wieku od 4 do 6 lat według województw, w zł, w cenach z 2012 roku (w latach 2005 i 2012)

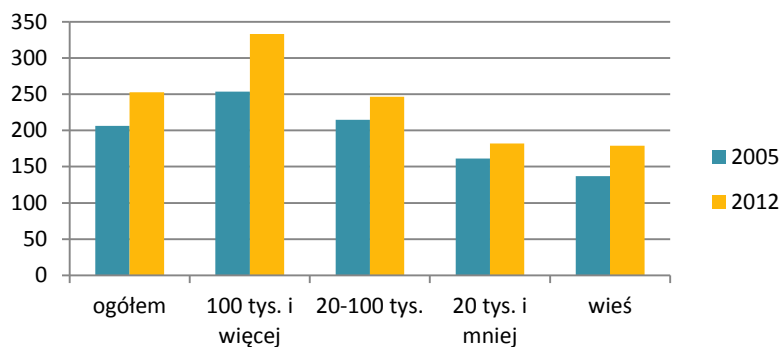
Województwo	2005	2012
Polska	206	253
dolnośląskie	204	294
kujawsko-pomorskie	206	229
lubelskie	204	182
lubuskie	170	178
łódzkie	214	247
małopolskie	197	225
mazowieckie	284	379
opolskie	168	155
podkarpackie	165	210
podlaskie	220	260
pomorskie	300	428
śląskie	176	170
świętokrzyskie	154	164
warmińsko-mazurskie	224	330
wielkopolskie	160	189
zachodniopomorskie	265	288

Wykres 38. Przeciętne wydatki na przedszkole przypadające na jedno dziecko w wieku od 4 do 6 lat wg województw, w zł, w cenach z 2012 roku (w latach 2005 i 2012).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2005, 2012.

Wykres 39. Przeciętne wydatki na przedszkole przypadające na jedno dziecko w wieku od 4 do 6 lat wg klasy wielkości miejscowości, w zł, w cenach z 2012 roku (w latach 2005 i 2012).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BBGD 2005, 2012.

Na co warto zwrócić uwagę?

Przeciętne wydatki na przedszkole maleją wraz z wielkością miejscowości. Występuje duże zróżnicowanie kosztów między województwami.

III.d9. Przeciętny koszt żłobka

Opis

Przeciętne miesięczne koszty związane z przebywaniem dzieci w żłobkach ponoszone przez rodziców i gminy

Źródło

MPiPS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz lub dwa razy w roku

Dodatkowe informacje

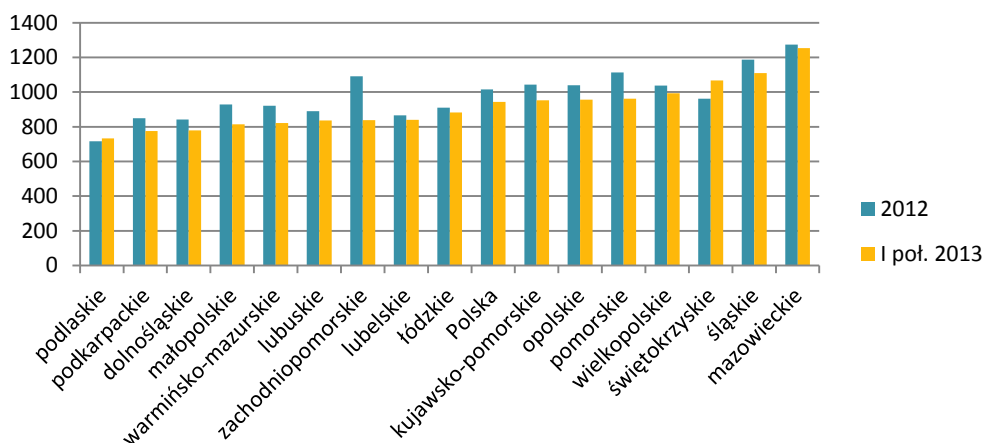
Dane udostępnione przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Wartości wskaźnika

Tabela 34. Przeciętne miesięczne koszty związane z przebywaniem dziecka w żłobku ponoszone przez rodziców i gminy (w 2012 r. i I poł. 2013 r.)

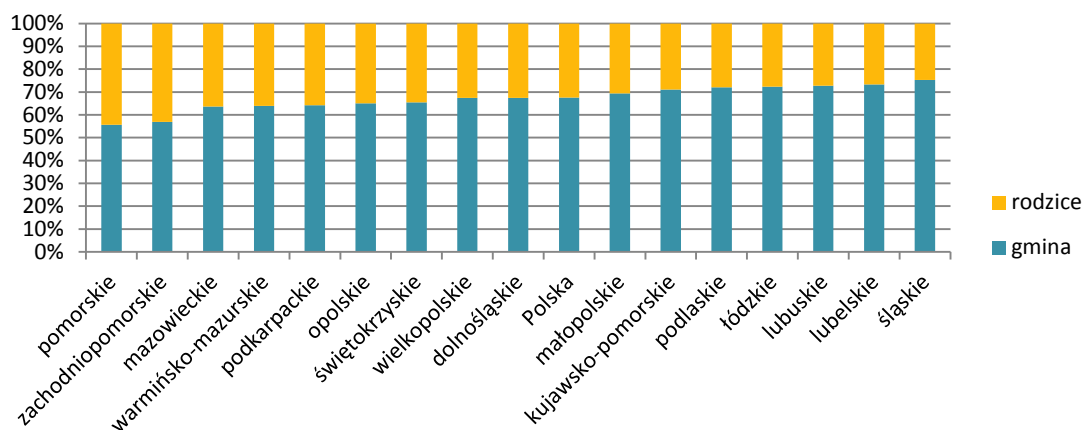
	2012 rok			I poł. 2013 roku		
	ogółem	gmina	rodzice	ogółem	gmina	rodzice
dolnośląskie	842	556	286	780	527	254
kujawsko-pomorskie	1 043	740	303	952	676	276
lubelskie	866	638	228	840	615	224
lubuskie	890	722	168	836	608	228
łódzkie	911	664	247	883	639	244
małopolskie	928	709	219	814	565	249
mazowieckie	1 274	889	385	1 254	799	455
opolskie	1 040	744	296	957	623	334
podkarpackie	849	616	233	776	499	278
podlaskie	716	529	187	733	528	205
pomorskie	1 114	673	441	961	535	426
śląskie	1 187	877	310	1 110	835	275
świętokrzyskie	962	534	427	1 068	699	369
warmińsko-mazurskie	922	533	389	822	525	297
wielkopolskie	1 038	686	352	993	670	323
zachodniopomorskie	1 092	682	410	839	478	361
Polska	1 015	704	311	944	638	306

Tabela 35. Przeciętne miesięczne koszty związane z przebywaniem dziecka w żłobku ponoszone przez rodziców (w 2012 r. i I poł. 2013 r.)

Źródło: MPiPS.

Tabela 36. Udział kosztów ponoszonych przez gminy i przez rodziców w miesięcznych kosztach związanych z przebywaniem dziecka w żłobku (w 2012 r. i I poł. 2013 r.)

Źródło: MPiPS.

Na co warto zwrócić uwagę?

Udział kosztu ponoszonego przez rodziców w całkowitym koszcie pobytu dziecka w żłobku znacznie różni się w zależności od województwa. Największy udział w opłatach za żłobki mają gminy w województwach śląskim, lubelskim oraz lubuskim, natomiast najmniejszy w województwach pomorskim, zachodniopomorskim i mazowieckim.

III.d10. Przyczyny, dla których rodzice pracujący w niepełnym wymiarze czasu (ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem) nie korzystają z usług instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi

Opis

Przyczyny, dla których rodzice pracujący w niepełnym wymiarze czasu (ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem) nie korzystają z usług instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi.

Wzór

$$W = A_i/B$$

A_i – liczba rodziców dzieci do lat 12 pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy, nie korzystających z instytucji opieki nad dziećmi z powodu i -tego czynnika

B – liczba rodziców dzieci do lat 12 pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na opiekę nad dzieckiem

i – usługi nie są dostępne ze względu na lokalizację; usługi nie są dostępne ze względów finansowych; usługi nie oferują usług odpowiedniej jakości

Źródło

BAEL

Kiedy możliwy jest pomiar?

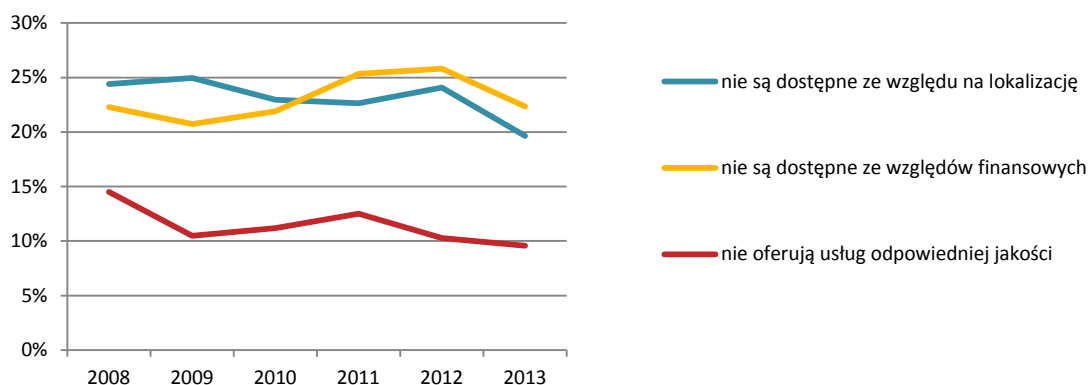
Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 37. Przyczyny, dla których rodzice pracujący w niepełnym wymiarze czasu ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem nie korzystają z usług instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi (w latach 2008-2013; proc.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Usługi nie są dostępne ze względu na lokalizację	24,4	25,0	23,0	22,6	24,1	19,7
Usługi nie są dostępne ze względów finansowych	22,3	20,7	21,9	25,3	25,8	22,4
Instytucje nie oferują usług odpowiedniej jakości	14,5	10,5	11,2	12,5	10,3	9,6

Wykres 40. Przyczyny, dla których rodzice pracujący w niepełnym wymiarze czasu ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem nie korzystają z usług instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi (w latach 2008-2013).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

Na co warto zwrócić uwagę?

Główną przyczyną, dla której w 2012 roku rodzice pracujący w niepełnym wymiarze czasu pracy nie korzystali z usług opieki nad dzieckiem jest ich zbyt wysoki koszt. Niewiele mniejszy odsetek rodziców wskazuje na niedostępność usług ze względu na lokalizację. Stosunkowo niewielu rodziców nie korzysta z instytucji opieki nad dzieckiem ze względu na ich niską jakość i odsetek takich rodziców w ostatnich latach spada.

III.d11. Czynniki utrudniające korzystanie z formalnej opieki nad dziećmi

Opis

Wskaźnik opisuje stopień, w jakim dany czynnik utrudnia korzystanie z usług opieki nad dziećmi.

Źródło

EQLS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz na 3-4 lata

Dodatkowe informacje

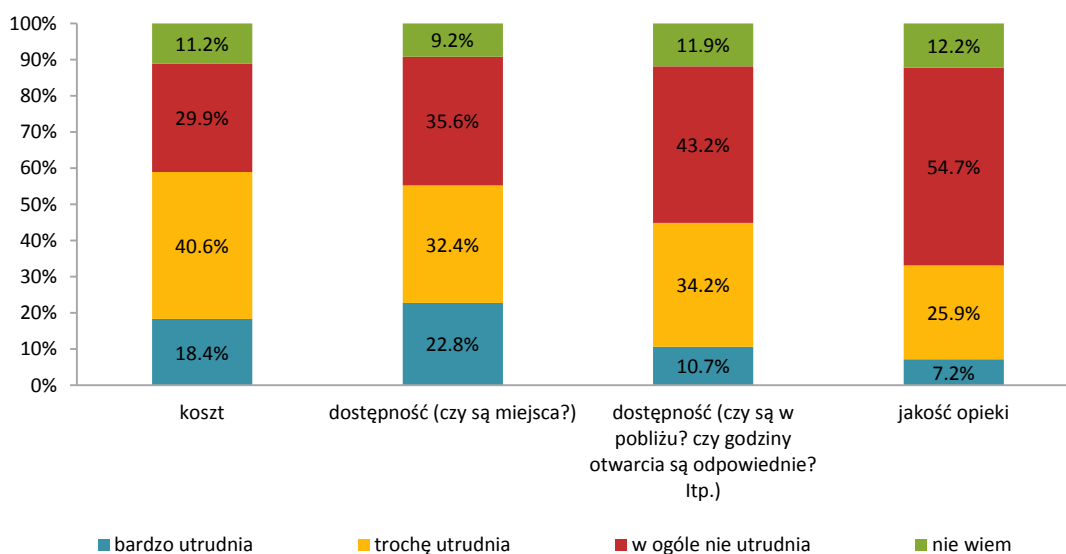
Wskaźnik bazuje na statystykach odpowiedzi na pytanie: „W jakim stopniu dany czynnik utrudnia Tobie lub komuś bliskiemu korzystanie z usług opieki nad dziećmi?”.

Wartości wskaźnika

Tabela 38. Stopień, w jakim dany czynnik utrudnia korzystanie z usług opieki nad dziećmi (2011 r.; proc.)

	bardzo utrudnia	trochę utrudnia	w ogóle nie utrudnia	nie wiem
koszt	18,4	40,6	29,9	11,2
dostępność (czy są miejsca?)	22,8	32,4	35,6	9,2
dostępność (czy są w pobliżu? czy godziny otwarcia są odpowiednie? itp.)	10,7	34,2	43,2	11,9
jakość opieki	7,2	25,9	54,7	12,2

Wykres 41. Stopień, w jakim dany czynnik utrudnia korzystanie z usług opieki nad dziećmi (2011 r.; w proc.)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych EQLS 2011.

Na co warto zwrócić uwagę?

Czynnikiem najczęściej wymienianym jako utrudniający korzystanie z usług opieki nad dziećmi była w 2011 roku dostępność miejsc w instytucjach. Za nieco mniej uciążliwy został uznany koszt usług opieki nad dziećmi. Najmniej osób wskazywało na jakość opieki jako czynnik utrudniający korzystanie z usług opieki nad dziećmi.

III. Godzenie pracy z obowiązkami domowymi

III.3. Równość w pracy

III.g5. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców

Opis

Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat.

Wzór

Wskaźnik: A/B

A- liczba pracujących matek/ojców dzieci w wieku do 12 lat.

B- całkowita liczba matek/ojców

Źródło

BAEL

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 39. Wskaźnik zatrudnienia kobiety i mężczyzn (w latach 2005-2013)

	2005	2006 ^{**}	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
osoby mające dzieci do lat 12									
Kobiety (proc.)	57,8	-	63,0	64,9	64,7	64,7	63,8	65,0	64,5
Mężczyźni (proc.)	84,9	-	90,2	91,9	91,4	90,9	91,4	91,0	90,9
luka (pkt proc.)	27,1	-	27,1	27,1	26,8	26,2	27,7	26,0	26,4
osoby w wieku 20-50 lat nie mające dzieci w wieku do 12 lat									
Kobiety (proc.)	59,9	-	65,5	68,1	68,5	67,9	67,1	67,3	66,0
Mężczyźni (proc.)	62,8	-	68,9	72,9	72,7	70,7	71,0	71,3	70,2
luka (pkt proc.)	2,9	-	3,4	4,8	4,2	2,8	3,8	4,0	4,2

^{**} W zbiorze BAEL za 2006 rok nie ma możliwości zidentyfikowania rodziców dzieci do lat 12

Tabela 40. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat wg województw (w 2005 i 2013 r.)

	2005			2013		
	Ojcowie (proc.)	Matki (proc.)	luka (pkt proc.)	Ojcowie (proc.)	Matki (proc.)	luka (pkt proc.)
Polska	84,9	57,8	27,0	90,9	64,5	26,4
dolnośląskie	83,3	56,9	26,4	90,3	64,8	25,5
kujawsko-pomorskie	82,0	53,2	28,8	89,0	59,9	29,1
lubelskie	85,4	63,6	21,8	90,2	68,5	21,7
lubuskie	81,8	56,0	25,8	89,1	59,8	29,3
łódzkie	85,2	64,7	20,5	90,6	67,9	22,6
małopolskie	86,2	64,7	21,5	92,2	64,6	27,6
mazowieckie	88,2	59,4	28,8	91,8	72,3	19,5
opolskie	87,0	57,3	29,8	92,1	60,4	31,7
podkarpackie	84,4	62,2	22,3	88,7	62,0	26,7
podlaskie	87,0	64,8	22,3	90,2	69,7	20,4
pomorskie	83,2	50,0	33,2	90,8	62,1	28,7
śląskie	83,5	53,4	30,2	92,6	62,1	30,6
świętokrzyskie	83,0	59,9	23,1	87,6	63,7	23,9
warmińsko-mazurskie	84,7	52,4	32,3	86,6	58,0	28,6
wielkopolskie	88,0	55,3	32,8	93,4	62,4	31,1
zachodniopomorskie	78,0	49,5	28,5	89,4	56,4	33,0

Tabela 41. Wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku od 20 do 50 lat, którzy nie są rodzicami dziecka w wieku do 12 lat, wg województw (w 2005 i 2013 r.)

	2005			2013		
	Ojcowie (proc.)	Matki (proc.)	luka (pkt proc.)	Ojcowie (proc.)	Matki (proc.)	luka (pkt proc.)
Polska	62,8	59,9	3,0	70,2	66,0	4,2
dolnośląskie	58,1	56,4	1,6	68,7	67,0	1,6
kujawsko-pomorskie	61,7	57,6	4,1	70,0	63,7	6,3
lubelskie	62,0	62,7	-0,7	67,8	63,8	4,0
lubuskie	64,7	57,9	6,9	69,9	65,7	4,2
łódzkie	63,7	63,9	-0,2	71,4	69,0	2,4
małopolskie	62,7	58,7	4,0	69,6	61,2	8,4
mazowieckie	66,8	66,2	0,7	75,0	71,5	3,5
opolskie	63,0	55,7	7,4	71,9	65,3	6,7
podkarpackie	59,3	57,7	1,6	62,7	60,8	1,9
podlaskie	67,0	61,8	5,2	69,3	66,0	3,3
pomorskie	61,9	56,9	5,0	68,6	64,6	3,9
śląskie	62,7	58,7	4,1	70,9	67,8	3,0

świętokrzyskie	58,1	58,3	-0,3	67,5	62,3	5,1
warmińsko-mazurskie	58,2	57,4	0,9	61,7	62,1	-0,4
wielkopolskie	67,1	59,4	7,6	76,3	66,6	9,7
zachodniopomorskie	61,2	56,7	4,5	67,2	64,5	2,7

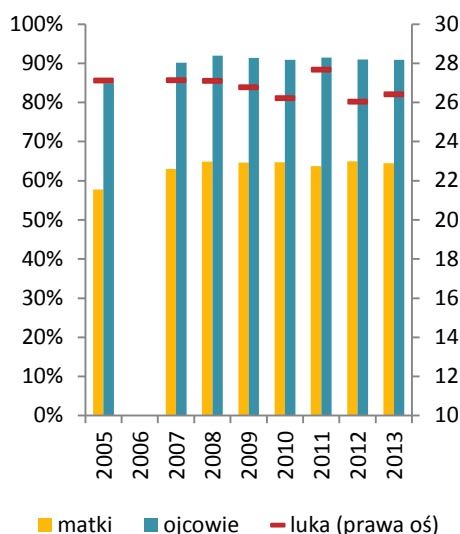
Tabela 42. Wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn wg wykształcenia i liczby dzieci w wieku poniżej 12 lat (2013 r.)

		bezdziatni (20-50 lat)	1 dziecko	2 dzieci	3 dzieci	4 i więcej dzieci
ogółem	Mężczyźni (proc.)	70,2	90,1	90,7	90,3	91,5
	Kobiety (proc.)	66,0	65,4	68,0	58,9	58,0
	luka (pkt. proc.)	4,2	24,6	22,7	31,4	33,5
Wykształcenie wyższe	Mężczyźni (proc.)	84,2	96,3	96,2	95,4	96,6
	Kobiety (proc.)	81,7	82,5	82,7	77,0	78,3
	luka (pkt. proc.)	2,5	13,8	13,6	18,4	18,3
Wykształcenie średnie i policealne	Mężczyźni (proc.)	68,2	93,4	92,2	93,2	93,8
	Kobiety (proc.)	58,5	64,9	63,7	57,0	47,7
	luka (pkt. proc.)	9,7	28,5	28,5	36,2	46,2
Wykształcenie zawodowe	Mężczyźni (proc.)	73,5	88,2	86,3	89,2	87,8
	Kobiety (proc.)	65,6	52,7	54,5	52,0	41,6
	luka (pkt. proc.)	7,9	35,5	31,8	37,2	46,2
Wykształcenie gimnazjalne i niższe	Mężczyźni (proc.)	42,2	74,7	75,2	74,7	75,5
	Kobiety (proc.)	33,2	29,4	32,9	34,8	28,6
	luka (pkt. proc.)	9,0	45,3	42,3	39,9	47,0

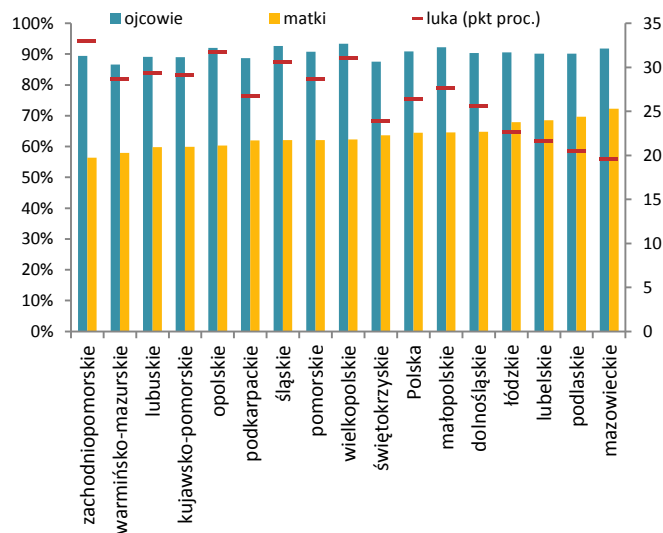
Tabela 43. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców wg wieku najmłodszego dziecka (2013 r.)

	0-3 lat	4-6 lat	7-12 lat
Ojciec (proc.)	92,1	90,8	89,6
Matka (proc.)	54,2	67,2	73,2
luka (pkt. proc.)	37,9	23,6	16,4

Wykres 42. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców dzieci w wieku do lat 12 (w latach 2007-2013).

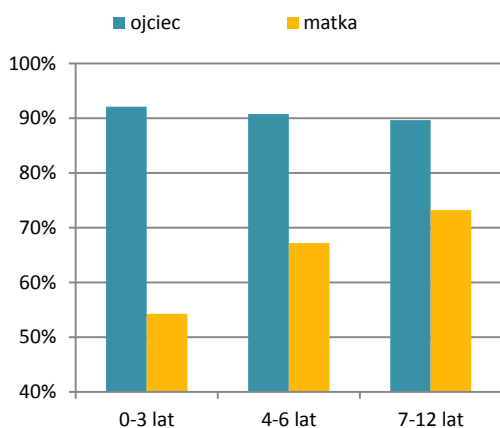
Wykres 43. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców dzieci w wieku do lat 12 w 2013 roku, wg województw.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

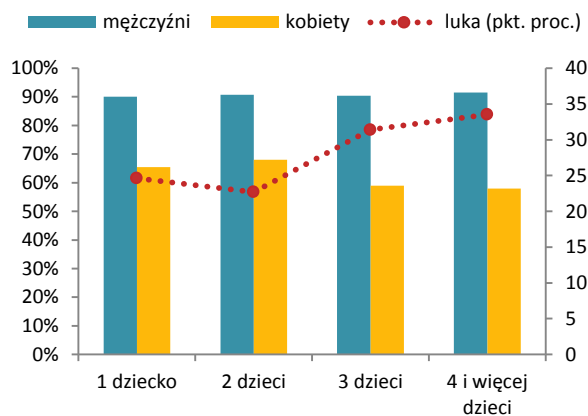
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

Wykres 44. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców dzieci w wieku do lat 12 w 2013 roku, wg wieku najmłodszego dziecka.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

Wykres 45. Wskaźnik zatrudnienia matek i ojców w zależności od liczby dzieci w wieku 12 lub mniej lat oraz luka w zatrudnieniu matek i ojców (prawa oś, w pkt. proc.; 2013 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013.

Na co warto zwrócić uwagę?

Istnieje znaczna luka we wskaźniku zatrudnienia pomiędzy matkami i ojcami dzieci do lat 12. Luka ta maleje wraz z wiekiem najmłodszego dziecka, zdaje się rosnać w momencie pojawiania się trzeciego i kolejnych dzieci w rodzinie

Województwa, w których luka we wskaźniku zatrudnienia pomiędzy matkami i ojcami jest największa, to warmińsko-mazurskie, opolskie, śląskie i wielkopolskie. Najniższą lukę obserwuje się w województwach mazowieckim, podlaskim i lubelskim.

Warto zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia rodziców, różnica we wskaźniku zatrudnienia pomiędzy matkami i ojcami maleje. Co więcej, w przypadku osób z wyższym wykształceniem, wydaje się ona w niewielkim stopniu zależna od liczby posiadanych dzieci.

III.g6. Luka płacowa pomiędzy kobietami, a mężczyznami

Opis

Na podstawie wskaźnika można ocenić jaka jest różnica pomiędzy płacą kobiet i mężczyzn. Wskaźnik oszacowano wykorzystując metodę regresji liniowej. Estymowano regresję logarytmu płacy godzinowej brutto na zmiennej płeć kontrolując pozostałe charakterystyki pracowników: wiek, wykształcenie, zawód, sektor gospodarki, długość stażu w danym miejscu pracy, liczbę pracowników w firmie, rodzaj umowy oraz liczbę godzin przepracowywanych tygodniowo. Oszacowanie parametru przy zmiennej płeć pozwala na ocenę jak i o ile procent zarobki kobiet różnią się od zarobków mężczyzn przy kontroli pozostałych czynników.

Źródło

BSW

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz na dwa lata

Wartości wskaźnika

Tabela 44. Luka płacowa pomiędzy kobietami i mężczyznami (2010 r.)

2006	2008	2010	2012
-0,14	-0,16	-0,13	-0,13

Na co warto zwrócić uwagę?

Luka płacowa pomiędzy kobietami, a mężczyznami na poziomie 13% oznacza, że kobiety przeciętnie zarabiają o 13% mniej od mężczyzn. Szacując różnice w zarobkach pomiędzy kobietami i mężczyznami wzięto pod uwagę niektóre z cech pracowników i pracodawców, takie jak wiek, wykształcenie, zawód, sektor gospodarki, długość stażu w danym miejscu pracy, liczbę pracowników w firmie, rodzaj umowy oraz liczbę godzin przepracowywanych tygodniowo. Luka na poziomie 13% oznacza zatem różnicę pomiędzy płacą za godzinę pracy kobiety i mężczyzny podobnych do siebie pod względem wymienionych charakterystyk.

IV. Dobre rodzicielstwo

W latach 2005-2013 odnotowano znaczny spadek odsetka matek i ojców pracujących dłużej niż 40 godzin tygodniowo. Jeszcze w 2005 roku 20% matek i 41% ojców mających dzieci do lat 12 deklarowało, że pracuje w tygodniu dłużej niż 40 godzin, natomiast w 2013 roku odsetek ten nie przekraczał odpowiednio 12% i 31%. Co ciekawe, ojcowie dzieci do lat 12 nieco częściej pracują ponadwymiarowo (31%) niż pozostali mężczyźni (27%), natomiast w przypadku kobiet jest na odwrót. Matki dzieci do lat 12 rzadziej pracują ponadwymiarowo, niż pozostałe kobiety. Częstość ponadwymiarowej pracy wśród rodziców rośnie wraz z wiekiem najmłodszego dziecka. Ponadwymiarowo pracuje 8% matek i 30% ojców dzieci poniżej 3 lat. Wśród rodziców dzieci w wieku od 7 do 12 lat te odsetki wynoszą odpowiednio 14% i 32%.

Dla jakości rodzicielstwa ma również znaczenie to, czy oboje rodzice są zaangażowani w wychowywanie dziecka. Według badania GGS 67% ankietowanych rodziców deklaruje, że w trakcie choroby dziecka zazwyczaj lub zawsze zajmuje się nim matka, wobec 5% odpowiedzi, że dzieckiem zazwyczaj lub zawsze zajmuje się ojciec.

IV.g1. Odsetek matek i ojców pracujących ponadwymiarowo

Opis

Odsetek matek i ojców dzieci w wieku do 12 lat, pracujących powyżej 40 godzin w tygodniu, wśród wszystkich pracujących matek i ojców.

Wzór

$$W = A_i/B_i$$

A_i – liczba matek/ojców dzieci do lat 12 pracujących powyżej 40 godzin tygodniowo

B_i – liczba pracujących matek/ojców dzieci do lat 12

Źródło

BAEL

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz w roku

Wartości wskaźnika

Tabela 45. Odsetek matek i ojców pracujących ponadwymiarowo (2005-2013; proc.)

	2005	2006**	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
matki	20,3	-	18,4	16,4	14,2	13,9	12,4	12,7	11,7
pozostałe kobiety	19,6	-	18,1	16,2	14,4	13,7	12,7	12,8	12,3
ojcowie	40,9	-	40,4	38,2	34,5	33,5	31,9	31,5	30,6
pozostali mężczyźni	36,8	-	34,8	32,7	29,7	29,0	27,4	27,3	27,1

Tabela 46. Odsetek matek i ojców pracujących ponadwymiarowo (2005-2013; proc.)

	2005				2013			
	matki	pozost. kobiety	ojcowie	pozost. mężczyźni	matki	pozost. kobiety	ojcowie	pozost. mężczyźni
dolnośląskie	19,3	19,2	42,3	37,6	9,3	11,3	29,1	24,9
kujawsko-pomorskie	24,0	22,3	41,2	37,8	13,2	13,4	32,9	29,7
lubelskie	21,8	20,3	39,0	36,8	13,7	13,0	31,8	28,5
lubuskie	17,9	18,7	34,6	33,9	10,7	12,1	29,9	27,4
łódzkie	26,0	26,0	50,6	43,1	11,2	14,0	29,7	26,0
małopolskie	16,7	16,2	36,2	31,4	8,2	7,9	26,4	22,0

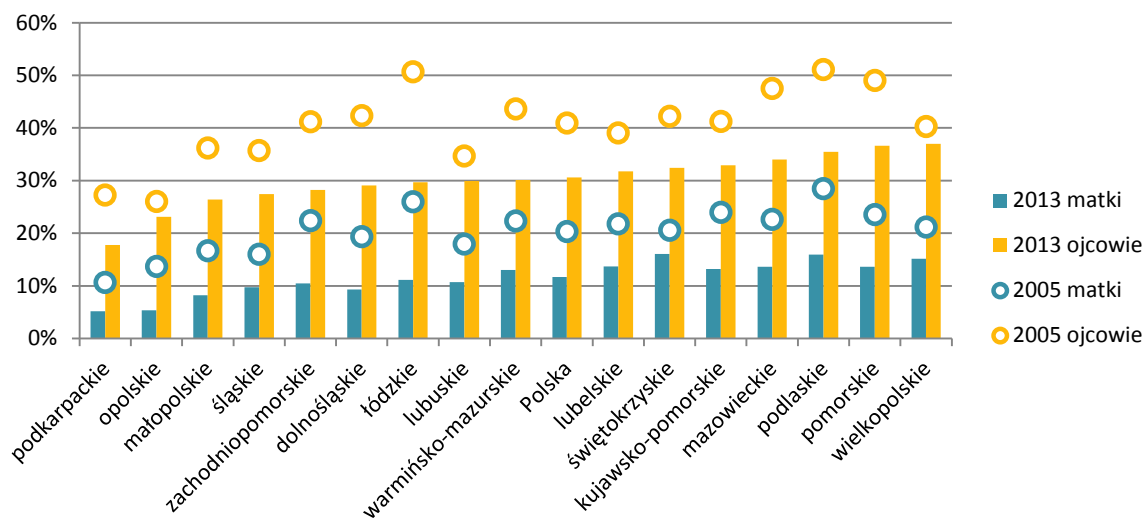
** W zbiorze BAEL za 2006 rok nie ma możliwości zidentyfikowania rodziców dzieci do lat 12

mazowieckie	22,6	21,5	47,5	40,5	13,6	14,1	34,0	31,0
opolskie	13,7	12,0	26,0	24,7	5,3	6,3	23,1	20,5
podkarpackie	10,6	10,8	27,2	24,0	5,2	5,4	17,7	15,4
podlaskie	28,4	22,6	51,1	44,7	15,9	15,8	35,5	34,0
pomorskie	23,5	21,7	49,0	42,6	13,6	14,8	36,6	34,0
śląskie	15,9	16,7	35,7	32,2	9,7	10,6	27,5	23,4
świętokrzyskie	20,5	18,8	42,2	37,0	16,0	13,9	32,4	29,6
warmińsko-mazurskie	22,3	20,3	43,6	42,3	13,0	13,2	30,1	28,0
wielkopolskie	21,1	20,9	40,3	37,4	15,2	15,5	37,0	32,5
zachodniopomorskie	22,4	21,5	41,1	40,3	10,5	11,1	28,2	24,2
Polska	20,3	19,6	40,9	36,8	11,7	12,3	30,6	27,1

Tabela 47. Odsetek matek i ojców pracujących ponadwymiarowo (2013 r.; proc.)

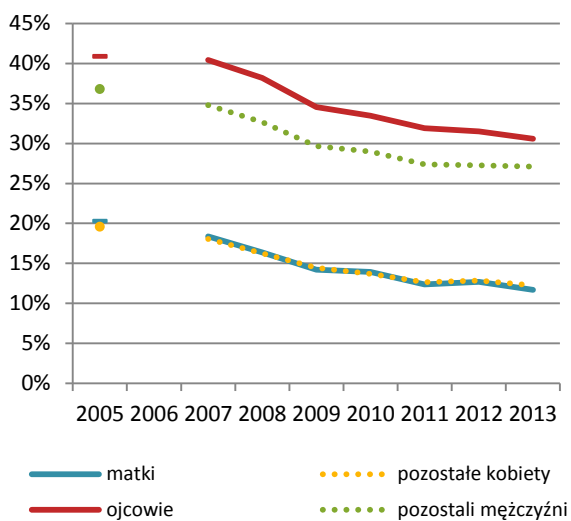
	ogółem	wiek najmłodszego dziecka		
		0-3 lat	4-6 lat	7-12 lat
matki	11,7	8,0	11,2	14,3
pozostałe kobiety	12,3	-	-	-
ojcowie	30,6	29,9	30,2	31,7
pozostali mężczyźni	27,1	-	-	-

Wykres 46. Odsetek osób pracujących powyżej 40 godzin tygodniowo wśród wszystkich pracujących według województwa (w latach 2005-2013; w proc.).

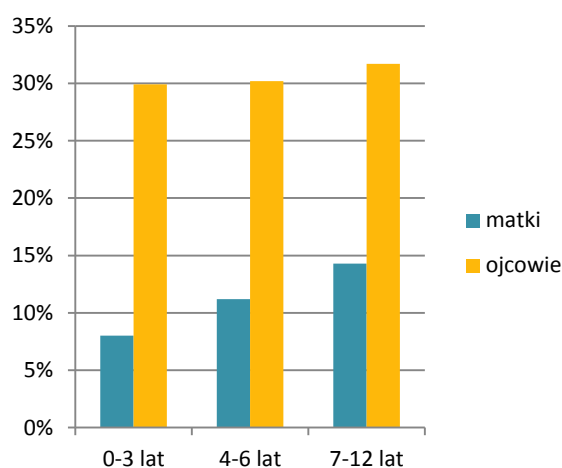
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2005, 2013.

Wykres 47. Odsetek osób pracujących powyżej 40 godzin tygodniowo wśród wszystkich pracujących (w latach 2005-2013; w proc.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2005-2013.

Wykres 48. Odsetek osób pracujących powyżej 40 godzin tygodniowo wśród wszystkich pracujących według wieku najmłodszego dziecka (2013 r.; w proc.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BAEL 2013

Na co warto zwrócić uwagę?

Ojcowie znacznie częściej niż matki i częściej niż pozostali mężczyźni pracują dłużej niż 40 godzin tygodniowo.

Najczęściej ponadwymiarowo pracuje się w województwie wielkopolskim, pomorskim i podlaskim, a najrzadziej w podkarpackim, opolskim i małopolskim.

Odsetek pracujących ponadwymiarowo rośnie wraz z wiekiem najmłodszego dziecka, zwłaszcza wśród matek.

W latach 2005-2013 obserwowano spadek odsetek osób pracujących ponadwymiarowo wśród wszystkich pracujących matek i ojców.

IV.d1. Podział obowiązków związanych z wychowaniem dziecka: opieka nad dzieckiem w czasie choroby

Opis

Osoby opiekujące się dzieckiem do lat 12 w czasie choroby, według częstości wykonywania obowiązków.

Źródło

GGS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz na 3-4 lata (następna fala najprawdopodobniej w 2014 roku)

Dodatkowe informacje

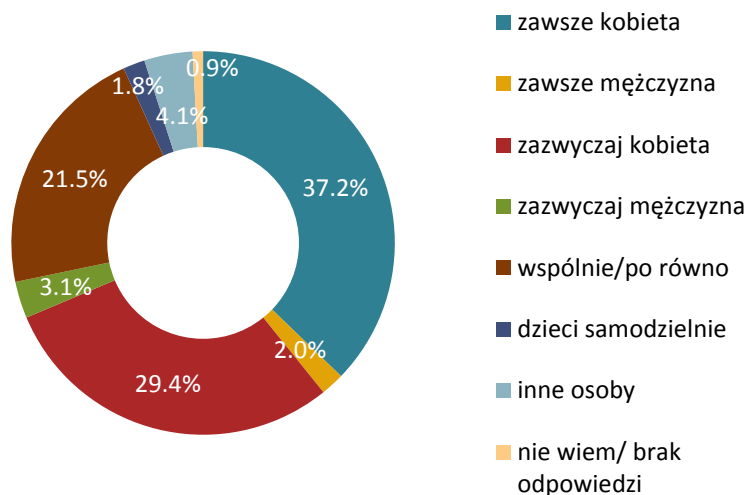
Wskaźnik bazuje na pytaniu: „Kto opiekuje się dzieckiem w czasie choroby?”.

Wartości wskaźnika

Tabela 48. Osoby opiekujące się dzieckiem do lat 12 w czasie choroby (2011 r.; proc.)

zawsze kobieta	37,2
zawsze mężczyzna	2,0
zazwyczaj kobieta	29,4
zazwyczaj mężczyzna	3,1
wspólnie/po równo	21,5
dzieci samodzielnie	1,8
inne osoby	4,1
nie wiem / brak odpowiedzi	0,9

Wykres 49. Osoby opiekujące się dzieckiem do lat 12 w czasie choroby (2011 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GGS 2011.

Na co warto zwrócić uwagę?

Zgodnie z odpowiedziami osób ankietowanych, w 37% przypadków to kobieta zawsze opiekuje się dzieckiem w czasie choroby, a w 29,4% zazwyczaj kobieta wypełnia ten obowiązek. Odpowiedzi wskazujące na częstsze zaangażowanie mężczyzny należą do rzadkości.

V. Dodatkowe wskaźniki

V.d1. Chęć posiadania dziecka (pierwszego lub kolejnego) w najbliższych 3-ch latach

Opis

Chęć posiadania dziecka pierwszego lub kolejnego dziecka w najbliższych 3-ch latach i po upływie najbliższych trzech lat.

Źródło

GGS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz na 3-4 lata (następna fala najprawdopodobniej w 2014 roku)

Dodatkowe informacje

- Istnieje możliwość monitorowania realizacji tych deklaracji po upływie trzech lat.
- Tabela 50 i Tabela 51 przedstawiają chęć posiadania dziecka pierwszego lub kolejnego dziecka w przyszłości (zarówno w najbliższych 3-ch latach i po upływie tego czasu).

Wartości wskaźnika

Tabela 49. Osoby w wieku od 18 do 44 lat według chęci posiadania dzieci w najbliższych trzech latach (2011 r.; proc.)

	W najbliższych trzech latach		
	mężczyźni	kobiety	ogółem
na pewno nie	39,9	48,4	44,7
prawdopodobnie nie	28,5	24,1	26,0
prawdopodobnie tak	20,4	16,7	18,3
zdecydowanie tak	11,2	10,8	11,0

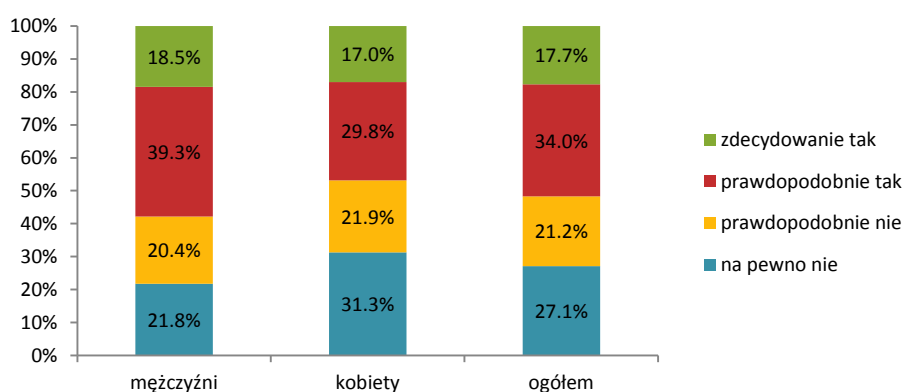
Tabela 50. Osoby w wieku od 18 do 44 lat według chęci posiadania dzieci w ogóle (w najbliższych trzech latach i później; 2011 r.; proc.)

	W ogóle (w najbliższych trzech latach i po upływie najbliższych 3-ch lat)		
	mężczyźni	kobiety	ogółem
na pewno nie	21,8	31,3	27,1
prawdopodobnie nie	20,4	21,9	21,2
prawdopodobnie tak	39,3	29,8	34,0
zdecydowanie tak	18,5	17,0	17,7

Tabela 51. Osoby w wieku od 18 do 44 lat według chęci posiadania dzieci w ogóle (w najbliższych trzech latach i później) i liczby posiadanych już dzieci (2011 r.; proc.)

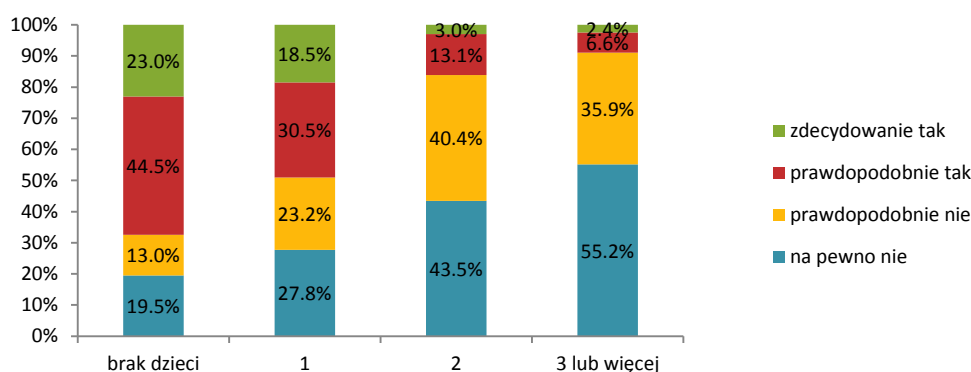
	brak dzieci	1	2	3 lub więcej
na pewno nie	19,5	27,8	43,5	55,2
prawdopodobnie nie	13,0	23,2	40,4	35,9
prawdopodobnie tak	44,5	30,5	13,1	6,6
zdecydowanie tak	23,0	18,5	3,0	2,4

Wykres 50. Osoby w wieku od 18 do 44 lat według chęci posiadania dzieci w ogóle (w najbliższych trzech latach i później; 2011 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GGS 2011.

Wykres 51. Osoby w wieku od 18 do 44 lat według chęci posiadania dzieci w ogóle (w najbliższych trzech latach i później), według liczby posiadanych już dzieci (2011 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GGS 2011.

Na co warto zwrócić uwagę?

Ponad połowa osób w wieku od 18 do 44 lat w 2011 roku deklarowała chęć posiadania dziecka (pierwszego lub kolejnego). Co ciekawe, mężczyźni znacznie częściej niż kobiety udzielali odpowiedzi twierdzącej. Odsetek osób deklarujących chęć posiadania dziecka spadała w raz z liczbą posiadanego już potomstwa.

V.d2. Subiektywnie postrzegane „wiążanie końca z końcem” w gospodarstwach domowych

Opis

Subiektywnie postrzegane „wiążanie końca z końcem” w gospodarstwach domowych.

Źródło

DS

Kiedy możliwy jest pomiar?

Raz na 2 lata (następna fala w 2015 roku)

Dodatkowe informacje

Wskaźnik bazuje na pytaniu: „Czy przy aktualnym dochodzie netto (na rękę) Pana(i) gospodarstwo domowe wiąże koniec z końcem?”.

Wartości wskaźnika

Tabela 52. Subiektywnie postrzegane „wiążanie końca z końcem” w gospodarstwach domowych, według liczby dzieci w do lat 12 w gospodarstwie (w latach 2005 i 2013 r.; proc.)

	2005		2013	
	z dziećmi	bez dzieci	z dziećmi	bez dzieci
z wielką trudnością	25,1	26,0	15,5	17,8
z trudnością	24,0	24,8	18,2	19,2
z pewną trudnością	34,8	32,7	35,8	34,8
raczej łatwo	13,1	13,3	24,9	22,5
łatwo	3,1	3,2	5,7	5,7

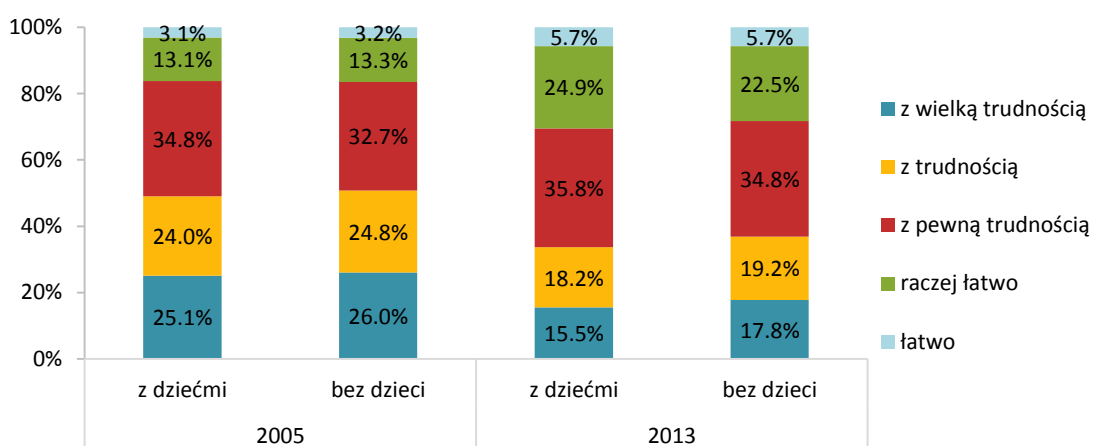
Tabela 53. Subiektywnie postrzegane „wiążanie końca z końcem” w gospodarstwach domowych, według liczby dzieci w do lat 12 w gospodarstwie (w 2013 r.; proc.)

	ogółem	bez dzieci do lat 12	z dziećmi do lat 12 (wg liczby dzieci)				
			ogółem	1	2	3	4 i więcej
z wielką trudnością	17,2	17,8	15,5	13,7	16,5	21,8	43,7
z trudnością	18,9	19,2	18,2	17,9	16,5	26,5	28,9
z pewną trudnością	35,1	34,8	35,8	37,5	33,5	33,5	17,5
raczej łatwo	23,1	22,5	24,9	24,9	27,9	15,0	7,5
łatwo	5,7	5,7	5,7	6,0	5,5	3,2	2,4

Tabela 54. Subiektywnie postrzegane „wiązaną końca z końcem” w gospodarstwach domowych z dziećmi, wg województw (w 2013 r.; proc.)

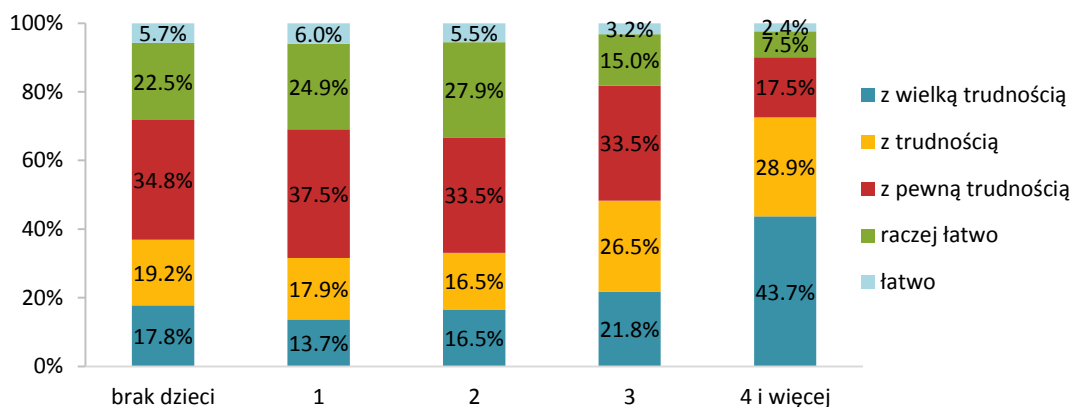
	z wielką trudnością	z trudnością	z pewną trudnością	raczej łatwo	łatwo
Polska	16	18	36	25	6
dolnośląskie	14	17	37	27	5
kujawsko-pomorskie	19	23	26	28	4
lubelskie	17	15	37	28	3
lubuskie	9	15	50	17	9
łódzkie	20	25	35	15	5
małopolskie	13	21	32	33	2
mazowieckie	17	16	31	25	10
opolskie	4	14	46	30	7
podkarpackie	17	22	38	19	4
podlaskie	15	13	41	27	4
pomorskie	17	23	33	19	8
śląskie	15	14	35	30	6
świętokrzyskie	11	21	41	22	4
warmińsko-mazurskie	18	16	39	25	2
wielkopolskie	14	21	39	21	5
zachodniopomorskie	17	11	43	22	7

Wykres 52. Subiektywnie postrzegane „wiązaną końca z końcem” w gospodarstwach domowych (w latach 2005 i 2013 r.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych DS 2005, 2013.

Wykres 53. Subiektywnie postrzegane „wiązaną końca z końcem” w gospodarstwach domowych, według liczby dzieci w do lat 12 w gospodarstwie (w 2013 r.; proc.).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych DS 2013.

Na co warto zwrócić uwagę?

W 2013 roku, w gospodarstwach z dziećmi nieco rzadziej niż w gospodarstwach bez dzieci deklarowano trudności w „wiązaną końca z końcem”. W latach 2005-2013 odnotowano znaczną poprawę sytuacji w obu typach gospodarstw.

Odsetek gospodarstw z trudem „wiążących koniec z końcem” rośnie wraz z liczbą dzieci w gospodarstwie domowym.